

*EU:s konstitutionella fördrag
och landskapet Åland
Betänkande av en arbetsgrupp vid
justitieministeriet 31.5.2005*

*EU:n perustuslakisopimus ja
Ahvenanmaan maakunta
Oikeusministeriön asettaman
työryhmän mietintö 31.5.2005*

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
15.6.2005

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande	
Arbetsgrupp tillsatt av justitieministeriet. Ordförande: Landshövding Peter Lindbäck Medlemmar: Konsultative tjänstemannen Petri Helander, enhetschef Päivi Kaukoranta, enhetschef Sakari Vuorensola, lagstiftningsrådet Sten Palmgren, specialsakkunnig Jannika Enegren-Åberg, kanslichef Elisabeth Naclér, enhetschef Sören Silverström samt notarie Susanne Eriksson. Medlemmarna Enegren-Åberg och Palmgren har också fungerat som arbetsgruppens sekreterare.		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes 9.12.2004	
Publikation (även den finska titeln) EU:s konstitutionella fördrag och landskapet Åland. Betänkande av en arbetsgrupp vid justitieministeriet 31.5.2005 EU:n perustuslakisuunnitelma ja Ahvenanmaan maakunta. Oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintö 31.5.2005			
Publikationens delar			
Referat			
<p>Arbetsgruppen har i sitt betänkande bedömt vilka åtgärder som landskapet och riket tillsammans bör vidta med anledning av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa (EU:s konstitutionella fördrag). Arbetsgruppen har fäst särskild uppmärksamhet vid landskapets möjligheter att delta i beredningen av Finlands ståndpunkter i EU och vid språkproblemen i samband med detta.</p> <p>I betänkandet ingår ett förslag till regeringsproposition om ändring av självstyrelselagen för Åland. I förslaget behandlas bl.a. hur Ålands inflytande över kommande konvent säkras och hur landskapet skall involveras vid ändringar av EU:s konstitutionella fördrag, hur lagtingets inflytande vid de nationella parlamentens subsidiaritetskontroll kan säkras och hur landskapets talerätt i EU-domstolen kunde utvecklas. Dessutom innehåller betänkandet ett förslag om behovet och omfattningen av lagtingets samtycke till EU:s konstitutionella fördrag, som har formulerats så att det kan tas in som ett avsnitt i utkastet till regeringsproposition om godkännande av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa, som bereds inom statsrådet.</p> <p>I fråga om de (språkliga) åtgärder som arbetsgruppen anser behövliga för att förbättra landskapets möjligheter att delta i beredningen av EU-ärenden i riket föreslås inga lagändringar utan vissa praktiska lösningar. Ett förslag till framtida beredning av landskapets möjlighet att delta i behandlingen av fördragsändringar som har betydelse för Ålands folkrättsliga ställning finns intaget i betänkandet.</p>			
Nyckelord Europeiska unionen, internationella fördrag, Åland			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer) JM 40/08/2004			
Seriens namn och nummer Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2005:9		ISSN 1458-6452	ISBN 952-466-256-6
Sidoantal 57	Språk Svenska. Finskt sammandrag	Pris 15,00 €	Sekretessgrad offentligt
Distribution Edita Prima Ab		Förlag Justitieministeriet	

KUVAILEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
15.6.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Työryhmämietintö	
Oikeusministeriön asettama työryhmä Puheenjohtaja: Maaherra Peter Lindbäck Jäsenet: Neuvotteleva virkamies Petri Helander, yksikön päällikkö Päivi Kaukoranta, yksikön päällikkö Sakari Vuorensola, lainsäädäntöneuvos Sten Palmgren, eityisasiantuntija Jannika Enegren-Åberg, kanslichef Elisabeth Naulé, enhetschef Sören Silverström sekä notarie Susanne Eriksson. Jäsenet Enegren-Åberg ja Palmgren ovat toimineet työryhmän sihteereinä.		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 9.12.2004	
Julkaisun nimi EU:s konstitutionella fördrag och landskapet Åland. Betänkande av en arbetsgrupp vid justitieministeriet 31.5.2005 EU:n perustuslakisopimus ja Ahvenanmaan maakunta. Oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintö 31.5.2005			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä Työryhmä on mietinnössään arvioinut mihin toimenpiteisiin maakunnan ja valtakunnan tulisi yhdessä ryhtyä Euroopan unionin perustuslaillisen sopimuksen johdosta. Erityistä huomiota on kiinnitetty maakunnan mahdollisuuksiin osallistua Suomen kantoja EU:ssa koskevaan valmisteluun ja tähän liittyviin kieliongelmiin. Mietintöön sisältyy ehdotus hallituksen esitykseksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamiseksi. Ehdotuksessa käsitellään muun muassa miten Ahvenanmaan vaikutusmahdollisuudet turvataan tulevissa konventeissa ja miten maakunta osallistuu EU:n perustuslailliseen sopimukseen tehtäviin muutoksiin, miten maakuntapäivien vaikutusmahdollisuudet turvataan toissijaisuusperiaatteen valvonnessa ja miten maakunnan puhevalta EU-tuomioistuimessa voitaisiin kehittää. Lisäksi mietintö sisältää ehdotuksen maakuntapäivien suostumuksen tarpeesta EU:n perustuslaillisen sopimuksen voimaantumiseksi Ahvenanmaan maakunnassa. Työryhmän ehdotus on laadittu niin, että se voidaan liittää osaksi valtioneuvostossa valmisteltävänä olevaa Euroopan perustuslaista annettavan sopimuksen hyväksymistä koskevaa hallituksen esitystä. Työryhmä ei ehdota lakimuutoksia vaan käytännön ratkaisuja niihin (kieli)ongelmiin, jotka vaikuttavat maakunnan mahdollisuuksiin osallistua Suomen kantoja EU:ssa koskevaan valmisteluun. Lisäksi mietintössä ehdotetaan, että kysymystä maakunnan mahdollisuuksista osallistua Ahvenanmaan kansainvälisoikeudelliseen asemaan vaikuttavien sopimusmuutosten valmisteluun valmisteltaisiin tulevaisuudessa erikseen.			
Avainsanat: (asiasanat) Ahvenanmaa, Euroopan unioni, kansainväliset sopimukset			
Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 40/08/2004			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2005:9		ISSN 1458-6452	ISBN 952-466-256-6
Kokonaissivumäärä 57	Kieli Ruotsi. Suomenkielinen tiivistelmä	Hinta 15,00 €	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Edita Prima Oy		Kustantaja Oikeusministeriö	

Till Justitieministeriet

Efter samråd med Ålands landskapsregering tillsatte justitieministeriet den 9 december 2004 en arbetsgrupp för att bedöma vilka åtgärder som landskapet och riket tillsammans bör vidta med anledning av Europeiska unionens konstitutionella fördrag. Arbetsgruppens uppdrag finns beskrivet på sid. 2 i detta betänkande.

Till ordförande för arbetsgruppen utsågs landshövding Peter Lindbäck. Arbetsgruppens medlemmar har varit konsultative tjänstemannen Petri Helander (statsrådets kansli), enhetschef Päivi Kaukoranta och enhetschef Sakari Vuorensola (utrikesministeriet), lagstiftningsrådet Sten Palmgren och specialsakkunnig Jannika Enegren-Åberg (justitieministeriet), kanslichef Elisabeth Naucér och enhetschef Sören Silverström (Ålands landskapsregering) samt notarie Susanne Eriksson (Ålands lagting). Medlemmarna Palmgren och Enegren-Åberg har också fungerat som arbetsgruppens sekreterare.

Arbetsgruppen antog namnet EU-arbetsgruppen.

Arbetsgruppens har sammanträtt sammanlagt sex gånger, fem gånger i Helsingfors och en gång i Mariehamn.

I betänkandet ingår ett förslag till proposition om ändring av självstyrelselagen för Åland. Betänkandet innehåller också förslag till ett avsnitt som avses ingå i en regeringsproposition om godkännande av fördraget om

upprättande av en konstitution för Europa. Avsnittet gäller behovet av Åland lagtings bifall till de ändringar i Europeiska unionens grundfördrag som det konstitutionella fördraget innebär. Dessutom innehåller betänkandet några förslag till praktiska åtgärder som inte kräver ändring av lag.

Efter att ha slutfört sin utredning överlåter arbetsgruppen högakt-
ningsfullt sin rapport till justitieministeriet. Till rapporten har fogats en re-
servation.

Helsingfors/Mariehamn den 31 maj 2005

Peter Lindbäck

Jannika Enegren-Åberg

Susanne Eriksson

Petri Helander

Päivi Kaukoranta

Elisabeth Nauc ler

Sten Palmgren

S ren Silverström

Sakari Vuorensola

Innehåll

1. Arbetsgruppens uppdrag	1
2. Behovet att ändra självstyrelselagen för Åland på grund av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa	2
3. Behovet av lagtingets bifall till ikraftträdande av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa	3
4. Landskapets möjligheter att delta i beredningen av EU-ärenden	5
4.1 Nuläge	5
4.2 Bedömning av nuläget och behovet av ändring	6
4.3 Förslag.....	8
5. Fördragsändringar som har betydelse för Ålands folkrättsliga ställning	11
5.1 Nuläge	11
5.2 Bedömning av nuläget.....	11
5.3 Förslag.....	11
6. Förslag till regeringsproposition om ändring av självstyrelselagen för Åland	12
ALLMÄN MOTIVERING	12
6.1 Inledning.....	12
6.2 Nuläge och föreslagna ändringar.....	12
6.2.1 Landskapets möjligheter att delta i och påverka förhandlingar om EU:s grundfördrag.....	12
6.2.2 Lagtingets bifall till och yttrande om ändringar av EU:s konstitution.....	16
6.2.3 Kontroll av subsidiaritetsprincipen	17
6.2.4 Landskapets rätt att initiera väckande av talan vid EU-domstolen.....	19
6.3 Propositionens konsekvenser	21
6.4 Beredningen av propositionen.....	22
6.5 Samband med andra propositioner	22
DETALJMOTIVERING	22
6.5.1 Lagförslaget.....	22
6.5.2 Ikraftträdande	27
6.5.3 Lagstiftningsordning	27
LAGFÖRSLAG	28
Parallelltexter	31
Reservation	35
Yhteenveto	39

1. Arbetsgruppens uppdrag

Justitieministeriet tillsatte efter samråd med Ålands landskapsregering 9.12.2004 en arbetsgrupp för att bedöma vilka åtgärder som landskapet och riket tillsammans bör vidta med anledning av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa (EU:s konstitutionella fördrag). Enligt mandatet skulle arbetsgruppen fästa särskild uppmärksamhet vid landskapets möjligheter att delta i beredningen av Finlands ståndpunkter i EU och vid språkproblemen i samband med detta. Arbetsgruppen skulle också bedöma behovet av att ändra självstyrelselagen för Åland (1144/1991) med anledning av fördraget och kunde behandla frågan om behovet av Ålands lagtings samtycke till godkännande av fördraget. Arbetet skulle vara färdigt 31.5.2005.

I samband med att lantrådet Roger Nordlund träffade justitieminister Johannes Koskinen 15.4.2005 klarades arbetsgruppens mandat så att dess uppdrag skulle anses omfatta också behandlingen av landskapets talerätt i EU-domstolen.

Arbetsgruppen har i sitt arbete särskilt diskuterat följande frågor:

- Konventsmetoden – hur Ålands inflytande över kommande konvent säkras.
- Subsidiaritetskontrollen – när och hur lagtingets inflytande kan säkras
- Förenklad ändring av EU:s konstitutionella fördrag
- Utvecklandet av 9 a kap. i självstyrelselagen för Åland
- Landskapets talerätt i EU-domstolen
- Behovet av lagtingets samtycke till EU:s konstitutionella fördrag och dess omfattning
- Språkfrågan och EU-ärendena – vilka åtgärder skall riket vidta för att råda bot på de konkreta problem finns för Ålands del.

Eventuella lagförslag skulle enligt mandatet utarbetas i form av en regeringsproposition. De fem förstnämnda frågorna ovan behandlas i det förslag till regeringsproposition som ingår i detta betänkande (avsnitt 6). Frågan om behovet och omfattningen av lagtingets samtycke till EU:s konstitutionella fördrag har behandlats i arbetsgruppen och arbetsgruppens förslag har formulerats så att det kan tas in som ett avsnitt i utkastet till regeringsproposition om godkännande av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa (avsnitt 3), som bereds inom statsrådet. I fråga om de (språkliga) åtgärder som arbetsgruppen anser behövliga för att förbättra landskapets möjligheter att delta i beredningen av EU-ärenden i riket föreslås inga lagändringar utan vissa praktiska lösningar. Arbetsgruppens förslag till denna del behandlas i avsnitt 4. Ett förslag till framtida beredning av landskapets möjlighet att delta i behandlingen av fördragsändringar som har betydelse för Ålands folkrättsliga ställning finns i avsnitt 5.

Den utredning av frågor som hänför sig till unionens externa behörighetsarrangemang fån självstyrelsens synvinkel, vilken rekommenderas av utredningsman Niilo Jääskinen i utredningen EU:s behörighet och Åland (Statsrådets kanslis publikationsserie 7/2003), har inte ännu företagits.

2. Behovet att ändra självstyrelselagen för Åland på grund av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa

Fördraget om upprättande av en konstitution för Europa innehåller detaljerade bestämmelser (artikel IV-438) som syftar till att säkerställa *rättslig kontinuitet*, vilket innebär att den europeiska union som upprättas genom fördraget efterträder den tidigare Europeiska unionen och Europeiska gemenskapen. Vid en bedömning av det nya fördragets konsekvenser bör man således jämföra det nya fördraget med de nu gällande för att få en uppfattning om vilka förändringar som sker. Till stora delar är det enbart fråga om en konsolidering av tidigare gällande bestämmelser.

Ålands särställning har i fördraget bibehållits för det första genom att artiklarna 56–58 i protokoll nr 8, som innebär att bestämmelserna i anslutningsfördragets Ålandsprotokoll (protokoll nr 2) i sak kvarstår. För det andra finns en uttrycklig bestämmelse i artikel IV-440.5 om att fördraget skall tillämpas på Åland med de undantag som ursprungligen finns nämnda i Ålandsprotokollet.

För det tredje konstateras i den förklaring om Åland (nr 31) som fogats till det konstitutionella fördraget att den ordning som gäller för Åland enligt artikel IV.440.5 har upprättats med tanke på öarnas särskilda ställning enligt internationell rätt. Hänvisningen till särställningen enligt internationell rätt återfinns i ingressen till det Ålandsprotokoll som fogats till anslutningsakten från 1994. Denna ingress har inte direkt innefattats i bestämmelserna om Åland i protokollet gällande de fyra första anslutningsfördragen. Däremot har i artikel 59 tagits in en hänvisning till förklaringen om Åland. Den förklaring om Åland som fogats till det konstitutionella fördraget kopplar därför i förening med artikel 59 i protokollet den nämnda hänvisningen i sak till det konstitutionella fördraget. Denna lösning påverkar inte Ålands folkrättsliga ställning, inklusive dess demilitarisering och neutralisering.

Enligt arbetsgruppens bedömning behövs vissa justeringar i självstyrelselagen för Åland till följd av det konstitutionella fördraget. Ändringarna gäller främst förfarandet vid framtida ändringar av fördraget, samt lagtingets medverkan i lagstiftningsprocessen i EU-frågor. Arbetsgruppens överväganden och förslag redovisas i form av ett utkast till regeringsproposition om ändring av självstyrelselagen (avsnitt 6 i betänkandet).

Genom det konstitutionella fördraget slopas den så kallade pelarstrukturen, vilket också medför vissa ändringar av institutionernas namn. Således kommer Europeiska gemenskapernas kommission att heta Europeiska kommissionen, Europeiska gemenskapernas domstol kommer att heta Europeiska unionens domstol och Europeiska gemenskapernas regionkom-

mitté kommer att heta Regionkommittén. I självstyrelselagen förekommer dessa namn i 59 a § 2 mom., 59 b § 4 mom., 59 c § 1 mom., 59 d § och 59 e. I det utkast till regeringsproposition som ingår i föreliggande betänkande har institutionernas namn ändrats i de paragrafer som av andra skäl föreslås ändrade, men i övrigt har de gamla namnen fått stå kvar.

3. Behovet av lagtingets bifall till ikraftträdande av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa

Genom det konstitutionella fördraget görs talrika ändringar som berör landskapet Ålands lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet. Bifall av Ålands lagting behövs därför i enlighet med 59 § 1 mom. (68/2004) i självstyrelselagen för att fördragsbestämmelserna skall träda i kraft till de delar de gäller landskapets behörighet även om dessa ändringar till stor del endast innebär en konsolidering av tidigare fördragsbestämmelser.

Det konstitutionella fördraget innehåller också vissa bestämmelser som innebär att landskapets behörighet överförs på unionen. Dessa bestämmelser bör anses stå i strid med självstyrelselagen och fördraget måste därför behandlas i den ordning som avses i 59 § 2 mom. i självstyrelselagen, dvs. med kvalificerad majoritet i lagtinget och i så kallad inskränkt grundlagsordning i riksdagen.

Som sådana fördragsbestämmelser som strider mot självstyrelselagen bör anses t.ex. artikel III-271.2, som ger unionen behörighet att harmonisera medlemsstaternas strafflagstiftning När pelarstrukturen slopas kommer de gemenskapsrättsliga principerna att bli tillämpliga i frågor som gäller polis-samarbete och straffrättsligt samarbete. Att principen om gemenskapsrättens företräde utvidgas till områden som enligt självstyrelselagen hör till landskapets behörighet bör anses vara en fråga som förutsätter behandlingsordning enligt 59 § 2 mom. i självstyrelselagen.

I samband med det konstitutionella fördraget utvidgas också unionens behörighet i fråga om folkhälsa. Bestämmelserna om folkhälsa finns för närvarande i EG-fördragets artikel 152. Innehållet i artikeln kommer med ett antal ändringar att ingå i artikel III-278 i det konstitutionella fördraget. Unionen kan med stöd av artikel III-278.4.d anta europeiska lagar eller ramlagar som innefattar åtgärder för övervakning av, tidig varning för och bekämpning av allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa. Dyliga åtgärder torde kunna innehålla bestämmelser som riktar sig till t.ex. hälsovårdspersonal, räddningsväsendet och polis. Detta bör ur självstyrelselagens perspektiv ses som en behörighetsöverlåtelse till unionens institutioner. Folkhälsoområdet hör till stora delar till landskapets behörighet enligt 18 § 12 och 13 punkten i självstyrelselagen, liksom allmän ordning och säkerhet med vissa undantag samt räddningsväsendet enligt 18 § 6 punkten.

Arbetsgruppen har utarbetat följande textförslag, som avses ingå i regeringens proposition om godkännande av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa:

I avsnittet ”Ikraftträdande” i detaljmotiveringen föreslås följande text:

I 59 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) finns bestämmelser om hur fördrag träder i kraft i landskapet Åland. Om en fördragsbestämmelse gäller en fråga som enligt självstyrelselagen hör till landskapets behörighet eller om bestämmelsen strider mot stadgandena i självstyrelselagen, träder bestämmelsen inte i kraft i landskapet, om inte lagtinget ger sitt bifall till detta. Med behörighet avses såväl lagstiftningsbehörighet som förvaltningsbehörighet.

Ärenden som gäller inhämtande av lagtingets bifall föredras från justitieministeriet för republikens president, som fattar beslut om att skicka en framställning i saken till lagtinget. Bedömningen av frågan om bifall krävs är en juridisk fråga; bifall begärs endast om förutsättningarna enligt 59 § i självstyrelselagen är för handen.

Genom det konstitutionella fördraget görs mindre ändringar i talrika bestämmelser i EU:s grundfördrag, vilka enligt självstyrelselagen hör till landskapets behörighet. Därför bör lagtingets bifall inhämtas till att fördraget träder i kraft i landskapet Åland. Om lagtinget ger sitt bifall, bör ett omnämnande av detta tas in i den förordning av republikens president genom vilken ikraftträdandelagen sätts i kraft.

I avsnittet ”Behandlingsordning” i detaljmotiveringen föreslås följande text:

Enligt 59 § 2 mom. (68/2004) i självstyrelselagen för Åland föreskrivs att en bestämmelse i ett fördrag eller någon annan internationell förpliktelse som Finland ingår eller förbinder sig till och som står i strid med självstyrelselagen träder i kraft i landskapet endast om lagtinget ger sitt bifall till den författning genom vilken bestämmelsen sätts i kraft och beslutet om bifall fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna samt förpliktelsen antas av riksdagen i den ordning 95 § 2 mom. i grundlagen anger, dvs. i så kallad inskränkt grundlagsordning.

De bestämmelser i det konstitutionella fördraget som innebär överföring av lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet till unionens kompetensområde bör anses stå i strid med självstyrelselagen. Vid bedömning av behandlingsordningen för lagtingets bifall tillämpas en prövning som kan jämföras med den så kallade luckteorin: Om lagtinget tidigare har gett sitt bifall till en behörighetsöverföring, kan en ändring av fördragsbestämmelsen i fråga behandlas i vanlig ordning under förutsättning att ändringen inte innebär att behörighetsöverföringen utvidgas jämfört med vad den varit.

Det konstitutionella fördraget innehåller några bestämmelser som jämfört med nuläget medför att landskapets behörighet i den mening självstyrelselagen avser överförs på unionen. Som en sådan bestämmelse bör anses t.ex. artikel III-271.2 i fördraget, som ger unionen behörighet att harmonisera medlemsstaternas strafflagstiftning samt artikel III-278.4.d, som ger unionen rätt att föreskriva åtgärder för övervakning av, tidig var-

ning för och bekämpning av allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa.

Att den så kallade pelarstrukturen faller bort innebär dessutom bl.a. att de gemenskapsrättsliga principerna blir tillämpliga i frågor som gäller polissamarbete och straffrättsligt samarbete. Att principen om gemenskapsrättens företrädare utvidgas till områden som enligt självstyrelselagen hör till landskapets behörighet bör anses vara en fråga som förutsätter behandlingsordning enligt 59 § 2 mom. i självstyrelselagen.

Med stöd av det ovan anförda bör lagtingets bifall till att fördraget träder i kraft i landskapet Åland inhämtas på det sätt som avses i 59 § 2 mom. i självstyrelselagen för Åland.

Flera viktiga artiklar i det konstitutionella fördraget är trots sin betydelse för landskapet Åland inte av den arten att de förutsätter bifall av lagtinget, vilket beror på att dessa artiklar inte berör landskapets behörighetsområden och inte heller strider mot självstyrelselagen.

Som exempel kan nämnas artikel F7, enligt vilken unionen är en juridisk person, införandet av grundrättighetsstadgan i fördraget (artiklarna II-61–114), bestämmelserna om unionens institutioner och utvidgningen av beslut som fattas med kvalificerad majoritet.

4. Landskapets möjligheter att delta i beredningen av EU-ärenden

4.1 Nuläge

Kap. 6 i självstyrelselagen för Åland innehåller närmare bestämmelser om språkförhållandena i landskapet. I 38 § i självstyrelselagen finns bestämmelser om bl. a. skriftväxlingsspråket mellan landskapsmyndigheter och riksmyndigheter. I samband med medlemskapet i EU infördes ett särskilt kap. 9 a om ärenden som gäller Europeiska unionen. Kap. 9 a reviderades år 2004 (RP 307/1994 rd.) men dessa ändringar påverkar inte de grundläggande principerna för landskapets ställning i samband med handläggningen av EU-ärenden. De språkproblem som har uppstått i förhållandet mellan stats- och landskapsförvaltningen är i första hand förknippade med deltagandet enligt 59 a § i den beredning av EU-ärenden som sker i statsrådet. Landskapets tillgång till svenskspråkigt beredningsmaterial baserar sig på att landskapsregeringen i de enskilda fallen begär översättningar till svenska. Det har emellertid uppstått en praxis som innebär att vissa typer av dokument översätts automatiskt till svenska. Språkproblematiken berördes inte i den proposition som låg till grund för revideringen av 9 a kap. år 2004. Däremot behandlades frågan i den s.k. Ålandsarbetsgruppens betänkande från år 1999. (Översyn av självstyrelselagen för Åland. Betänkande av Ålandsarbetsgruppen 1998/1999. Justitieministeriet. Lagberedningsavdelningens publikation 3/1999, s. 13–19.)

Ålandsarbetsgruppen konstaterade att tolkningen av 38 § i självstyrelselagen inte varit helt klar när det gäller skriftlig kommunikation. Arbetsgruppen konstaterade att officiell skriftväxling med landskapsmyndigheterna skall ske på svenska. Däremot ansågs landskapets rätt att delta i den nationella beredningsorganisationen inte innebära en skyldighet för riksmyndigheterna att översätta allt som skrivs inom denna organisation. Arbetsgruppen stannade för pragmatiska lösningar som utgår från landskapets behov i det enskilda fallet. Arbetsgruppen ansåg att möteskallelser, dagordningar, dokument som är viktiga uttryckligen för landskapet samt sådana utkast till Finlands ställningstaganden i EU-frågor som har betydelse för landskapet bör översättas till svenska. Arbetsgruppen ansåg det inte vara möjligt att i lag i detalj reglera frågan om landskapets rätt till svenskspråkigt material vid handläggningen av EU-ärenden.

Bestämmelserna i språklagen (423/2003) tillämpas inte på kontakterna mellan landskaps- och riksmyndigheter, utan de regleras i självstyrelselagen. I 6 kap. i språklagen finns emellertid sådana bestämmelser om statliga myndigheters arbetspråk som även kan ha betydelse för samarbetet mellan landskapsmyndigheterna och riksmyndigheterna. Enligt 26 § i språklagen är det nämligen möjligt för en statlig myndighet att, beroende på vilket som är mer ändamålsenligt, använda antingen finska eller svenska eller båda språken och t.o.m. av särskilda skäl ett främmande språk. De här bestämmelserna gör det möjligt att i beredningen av EU-ärenden i statsrådet av sådana frågor som särskilt berör Åland använda också svenska som arbetspråk, om det ur helhetssynpunkt är ändamålsenligt. Arbetspråket kan utan att det krävs något formellt beslut bestämmas från fall till fall och det kan gälla ett ärende helt eller delvis.

4.2 Bedömning av nuläget och behovet av ändring

Tillgången till svenskspråkigt material

EU-kommitténs och EU-ministerutskottets möteskallelser och dagordningar skickas alltid till landskapsregeringen på svenska. Däremot är bilagorna som hör till de enskilda ärendena alltid avfattade på finska. Praxis verkar vara mycket mera brokig i de beredningssektioner som underlyder EU-kommittén. För närvarande är landskapsregeringen representerad i 32 beredningssektioner. I vissa sektioner skickas det alltid möteskallelser även på svenska medan det i andra fall enbart skickas finska möteskallelser. Det har även i enstaka fall förekommit att begäran om utlåtanden enbart har varit riktade till ministerierna, men inte till landskapsregeringen.

De problem som uppstått torde i första hand röra de omfattande finskspråkiga bilagor som vissa ärenden är förknippade med. Landskapsregeringen kan i dessa fall begära en översättning av bilagorna eller de delar av dem som är av särskild betydelse för landskapet. Det har förekommit att landskapet på begäran har fått en svenskspråkig översättning innan EU-

ministerutskottet behandlar ett ärende där landskapsregeringens representant skall höras. En begäran om översättning kan ibland vara helt bortkastad eftersom översättningen inte hinner bli klar i ett skede som möjliggör en meningsfull beredning av ett ställningstagande i landskapet. Riksdagens E-ärenden översätts inte heller till svenska. Till E-ärendena hör bl.a. omfattande handlingsplaner som ofta de facto bestämmer innehållet i unionens blivande lagstiftning samt förslag till rättsakter som formellt inte ingår i riksdagens behörighet men som hänskjutits till riksdagen på grund av att de varit av allmänt intresse. E-ärendena har i praktiken varit långt fler än U-ärendena.

Den situation som uttryckligen reglerades i 38 § i samband med medlemskapet, dvs. hur landskapet skall delges handlingar med ursprung i unionens institutioner, är ett mycket mindre problem än den nationella beredningen. Det förekommer emellertid att unionens institutioner först offentliggör ett förslag enbart på engelska eller franska. Det har också förekommit att kommissionen skickat förfrågningar på finska till Finland avseende situationen på Åland och att EG-domstolens dom som gäller Åland avkunnats på franska och finska, vilket visar på behovet av att för EU:s institutioner betona att landskapet utgör en svenskspråkig del av Finland och att Finlands andra nationalspråk, svenska, borde användas i dylika fall. Riksstynderna har på begäran av landskapsregeringen översatt kommissionens brev.

Beaktande av Ålands särställning vid beredningen i riket

Regeringen har uttryckligen konstaterat att landskapet företräds av riket i unionen (RP 307/1994 rd, s. 6). Rikets företrädare i unionens institutioner har också en mycket större tillgång till information, både formell och informell, i anslutning till enskilda ärenden. Det är möjligt att inte all denna information når landskapet. Landskapets specialrådgivare i Bryssel kan emellertid följa med beredningen av ärendena i Bryssel. Goda personliga kontakter till handläggarna i riket är också viktiga. Nuvarande arrangemang bygger i hög grad på att landskapet skall välja ut de ärenden som är av intresse för landskapet. Med tanke på att riket har en skyldighet att underrätta landskapsregeringen om beredningen inom unionen av ärenden som faller inom landskapets behörighet eller är av särskild betydelse för landskapet borde riksstynderna aktivare än vad nu är fallet försöka utreda vilken landskapets behörighet och ståndpunkt är i ett ärende.

Grundlagsutskottet uttalade i samband med behandlingen av den senaste revideringen av självstyrelselagens 9 a kap. följande (GrUB 7/2002, s. 8): ”I anknytning till detta vore det skäl att överväga om det inte i de U- och E-dokument som upprättas i Finland och som också tillställs riksdagen vore skäl att ta in en standardpunkt med en bedömning av sakens betydelse för Åland och att landskapets ståndpunkter antecknas i handlingarna när de presenterats.” Intagande av en sådan standardpunkt skulle kunna leda till en aktivare samverkan mellan riket och landskapet.

Den muntliga kommunikationen vid beredningen

Landskapets möjligheter att delta i beredningssektionerna, kommittén för EU-ärenden och EU-ministerutskottet försvåras av att mötesspråket uteslutande är finska. De åländska representanternas deltagande i diskussionerna blir därmed bristfälligt. De åländska representanterna kan framföra sina synpunkter på svenska men om representanterna inte förstått den diskussion som i ärendet förts på finska kan det hända att ett på förhand berett inlägg inte berör de väsentliga frågorna. En annan osäkerhetsfaktor är om samtliga mötesdeltagare kan ta del av det som sägs på svenska. Möjligheten att använda tolk torde inte ha utnyttjats i någon större utsträckning. Landskapsregeringen har av EU-sekretariatet fått rekommendationen att respektive beredningssektions sekreterare bör kontaktas ifall önskemål om tolk finns.

Arbetsgruppens bedömning

Arbetsgruppen anser att situationen inte nämnvärt har ändrats sedan 1999 när Ålandsarbetsgruppen gav sitt betänkande. Det är inte möjligt att i detalj reglera dessa frågor i lag. Däremot har arbetsgruppen ansett att man bör fästa större uppmärksamhet vid landskapets särställning och genomföra vissa praktiska ändringar vid behandlingen av EU-ärenden i statsrådet. Arbetsgruppen anser det vara viktigt att landskapet i ett så tidigt stadium som möjligt kan identifiera för landskapet relevanta ärenden. Den nationella lagstiftningen kräver inte att handlingarna översätts i beredningsskedet, men arbetsgruppen anser att översättning måste ske i en sådan utsträckning att landskapets möjlighet att delta i beredningen av EU-ärenden enligt 9 a kap. i självstyrelselagen tillgodoses. Samarbetet i beredningen kräver även i fortsättningen aktivitet av landskapets tjänstemän. Huvudregeln skall också i fortsättningen vara att material på statsrådets försorg översätts till svenska och tolkning ordnas när detta är nödvändigt. Inom ramen för tillgängliga resurser kan ministerierna tillsammans med landskapsregeringen komma överens om vilka andra dokument som utöver detta skall översättas.

4.3 Förslag

Landskapets deltagande i beredningen av EU-ärenden är en process i flera steg. Det första är identifikation av för landskapet relevanta frågor. För att underlätta denna identifikation föreslås att alla beredningssektioners föredragningslistor översätts till svenska och skickas till landskapsregeringen. Dessutom föreslås att alla faktapromemorior i EU-ärenden samt U- och E-skrivelser regelmässigt skall innehålla en bedömning om huruvida ärendet faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet och att landskapets ståndpunkter, såvida sådana framförts, antecknas i handlingarna. När landskapets representanter identifierar de frågor som är av åländskt intresse kan landskapets tjänstemän konsultera rikets ansvariga tjänstemän. Beredningssek-

tionernas sekreterare kan vid behov hänvisa till rätt tjänsteman. Sektionernas sekreterare har i praktiken visat sig ha en central roll i kontakterna mellan rikets och landskapets tjänstemän. Denna roll borde stärkas och vidareutvecklas, även om det också i fortsättningen är de enskilda tjänstemännen som i samband med behandlingen av ärenden inom deras ansvarsområde skall se till att samarbetet med landskapet sköts. Genom kontakten med statstjänstemännen får landskapets tjänstemän snabbt en beskrivning av det centrala innehållet i ärendet och en uppfattning om vilka bedömningar som görs i riket. Utifrån dessa kontakter kan både landskapet och riket ta ställning till om något särskilt dokument behöver översättas helt eller delvis. När sedan landskapets representanter deltar i ett möte i en beredningssektion skall de så tidigt som möjligt meddela sektionens sekreterare om tolk behövs. Sektionens ordförande ansvarar för och beslutar hur den åländske representantens möjlighet att delta i diskussionen om en punkt som gäller Åland ordnas.

Arbetsgruppen har i dessa frågor stått i kontakt med den av landskapsregeringen tillsatta språkkommittén på Åland och EU-sekretariatet vid statsrådets kansli. På basis av diskussionerna har följande förslag utarbetats.

Tillgången till svenskspråkigt material

Översättning av föredragningslistor

Utöver föredragningslistorna inom kommittén för EU-ärenden och EU-ministerutskottet översätts alla sektioners föredragningslistor till svenska. Ministerierna ansvarar för att översättning görs.

Översättning av handlingar

Landskapet skall tydligt och så tidigt som möjligt ange vilka handlingar eller delar av handlingar som behövs på svenska. Representanterna för landskapet och tjänstemännen vid ministerierna skall vid behov stå i kontakt med varandra i syfte att utreda vilka handlingar eller delar av handlingar som måste översättas till svenska. Ministerierna ansvarar för att eventuell översättning görs.

Beaktande av Ålands särställning vid beredningen i riket

I *faktapromemoriorna* samt i *E- och U-skrivelserna* antecknas huruvida ett ärende som skall behandlas faller inom området för landskapets lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen för Åland. Dessutom antecknas landskapets ståndpunkter, såvida sådana har framförts. Anvisningarna och mallarna för skrivelserna bör kompletteras med en standardrubrik angående landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet.

Den muntliga kommunikationen vid beredningen

Om en representant för landskapet behöver *tolkning* för att kunna delta i en beredningssektions möte, skall beredningssektionens sekreterare så tidigt som möjligt underrättas om detta. Sektionens ordförande beslutar om det sätt på vilket den åländske representantens möjlighet att delta i diskussionen om en punkt som gäller Åland ordnas. Sektionen kan till exempel helt och hållet eller delvis diskutera på svenska, eller ordföranden för sektionen eller någon annan medlem i sektionen kan sammanfatta diskussionen på svenska. Det är också möjligt att använda tolk, om den åländske representantens deltagande i sektionens möte annars inte går att ordna. Ministeriet ansvarar för att eventuell tolkning ordnas.

5. Fördragsändringar som har betydelse för Ålands folkrättsliga ställning

5.1 Nuläge

Vissa fördrag, som enligt behörighetsfördelningen i självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningskompetens, kan ha betydelse för Ålands folkrättsliga ställning. Detta gäller främst fördrag som gäller Ålands demilitariserade och neutraliserade status. Enligt det rådande systemet kan fördrag som hör till rikets behörighet ingås, ändras eller upphävas utan bifall av lagtinget. Från åländsk sida har framförts önskemålet att självstyrelselagen skulle ändras så, att lagtinget skall ges möjlighet att yttra sig över fördrag eller andra internationella förpliktelser som Finland ingår, förbinder sig till eller säger upp, om fördraget eller förpliktelsen kan ha betydelse för Ålands folkrättsliga ställning. Sådana fördrag är framför allt de fördrag som gäller Ålands demilitariserade och neutraliserade status.

5.2 Bedömning av nuläget

När förhandlingar förs om fördrag och andra internationella förpliktelser som kan ha särskild betydelse för landskapet, men som hör till rikets behörighetsområde, skall landskapsregeringen enligt 58 § 2 mom. underrättas, om detta lämpligen kan ske. Riket har således en viss prövning av huruvida landskapet hörs eller ej. För den händelse det finns något hinder för att höra landskapet, kan det hända att ett fördrag som har betydelse för Ålands folkrättsliga ställning ingås, ändras eller upphävs utan att lagtinget har fått yttra sig. Därför kunde en ändring av självstyrelselagen utifrån landskapets förslag vara motiverad. En sådan ändring har dock inte direkt anknytning till det konstitutionella fördraget och borde förberedas närmare i ett bredare sammanhang.

5.3 Förslag

Önskemålet att självstyrelselagen skulle kompletteras med en bestämmelse enligt vilken lagtinget skall ges möjlighet att yttra sig över fördrag eller andra internationella förpliktelser som Finland ingår, förbinder sig till eller säger upp, om fördraget eller förpliktelsen kan ha betydelse för Ålands folkrättsliga ställning har inte samband med behandlingen av fördraget om en konstitution för Europa. Någon sådan ändring föreslås därför inte i detta sammanhang, men möjligheterna att införa ändringen bör undersökas separat.

6. Förslag till regeringsproposition om ändring av självstyrelselagen för Åland

ALLMÄN MOTIVERING

6.1 Inledning

Självstyrelselagen för Åland (1144/1991) ändrades i samband med Finlands anslutning till Europeiska unionen (EU), så att ett nytt 9 a kap. fogades till lagen. Kapitlet innehöll bestämmelser om hur landskapet deltar i den nationella beredningen av EU-ärenden, bestämmelser om tillämpning av Europeiska gemenskapens gemensamma politik och en bestämmelse om att landskapet utser en representant i regionkommittén. Genom en lagändring (68/2004) kompletterades dessa bestämmelser utifrån vunna erfarenheter. Syftet var att stärka landskapets möjligheter att medverka i beslutsfattandet och förbättra möjligheterna för landskapet att få sina synpunkter framförda i EU:s institutioner. Samtidigt fogades till lagen en bestämmelse om landskapets nationella ansvar för gemenskapsmedel och för genomförande av gemenskapsrättsliga förpliktelser.

Den 29 oktober 2004 undertecknades ett utkast till fördrag om upprättande av en konstitution för Europa. Fördraget kommer om det godkänns av medlemsstaterna att ersätta EU:s tidigare grundfördrag. Konstitutionen innebär i stor utsträckning en kodifikation och en förenkling av tidigare fördrag, men den innehåller också nya bestämmelser.

I denna proposition föreslås sådana ändringar i självstyrelselagen som har ansetts behövliga när det konstitutionella fördraget träder i kraft. För den händelse fördraget inte blir antaget, kommer förslagen i denna proposition att förfalla. Därför föreslås här främst ändringar som har direkt samband med fördraget.

6.2 Nuläge och föreslagna ändringar

6.2.1 Landskapets möjligheter att delta i och påverka förhandlingar om EU:s grundfördrag

Nuläge

I den nuvarande 58 § i självstyrelselagen finns bestämmelser som tar fasta på att ge landskapsregeringen möjligheter att påverka förhandlingar

om internationella fördrag och andra internationella förpliktelser. Landskapsregeringen har rätt att göra framställningar om att sådana förhandlingar skall inledas och landskapsregeringen skall alltid underrättas medan sådana förhandlingar pågår, om saken gäller frågor som faller inom landskapets behörighet. Med behörighet avses både lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet.

Också i det fall att fördragsförhandlingar gäller frågor som inte hör till landskapets behörighet, men ändå har särskild betydelse för landskapet, skall landskapsregeringen enligt 58 § 2 mom. underrättas, ”om detta lämpligen kan ske”. I regeringens proposition till ny självstyrelselag för Åland (RP 73/1990 rd s. 93) konstateras att en absolut informationsskyldighet inte har ansetts möjlig eftersom fördragen kan vara av varierande karaktär och innehåll och förhandlingarna kan föras på olika plan.

Enligt 58 § skall landskapsregeringen också ges tillfälle att delta i förhandlingar om fördrag och internationella förpliktelser, ”om särskilda skäl finns”. I regeringens proposition konstateras att särskilda skäl kan föreligga t.ex. då ett fördrag kommer att gälla angelägenheter som faller under landskapets behörighet och det är av vikt att de åländska särförhållandena blir beaktade i ett tillräckligt tidigt skede med hänsyn till avtalets ikraftträdande och det bifall som landskapet skall ge till avtalet enligt 59 §. Riksmyndigheterna får på detta sätt redan från början inblick i huruvida en reservation eller något annat förbehåll bör göras för Ålands del. (RP 73/1990 rd)

EU:s grundfördrag är till sin natur internationella fördrag och när de ändras skall behandlingen följa samma bestämmelser som gäller fördrag i övrigt. Lagtingets bifall till sådana fördragsändringar skall således inhämtas med tillämpning av 59 § i självstyrelselagen. Av 58 § 2 mom. följer också att landskapet skall underrättas om förhandlingarna och att landskapsregeringen skall ges tillfälle att delta i förhandlingarna, om särskilda skäl finns.

När Finland anslöt sig till EU gjordes bedömningen att en del av landskapets behörighet överfördes på unionen. Anslutningsfördraget ansågs därför stå i strid med självstyrelselagen och beslutet om anslutning måste fattas i grundlagsordning och med kvalificerad majoritet i lagtinget (RP 135/1994 rd., s. 680). Också Amsterdamfördraget behandlades i inskränkt grundlagsordning (RP 245/1997 rd) och i lagtinget med kvalificerad majoritet. Nicefördraget (RP 93/2001 rd) behandlades däremot i enkel ordning såväl i riksdagen som i lagtinget.

I samband med Amsterdamfördraget uppkom frågan om Finland kan godkänna en ändring av EU:s grundfördrag trots att Ålands lagting inte ger sitt bifall. Grundlagsutskottet konstaterade att Finlands ratifikation av Amsterdamfördraget inte kunde vara beroende av vilken ståndpunkt lagtinget intar. Utskottet konstaterade att fördraget kunde ratificeras, men att det är en annan sak att det kan medföra vissa problem både i Finland och i landskapet om lagtinget inte ger sitt bifall. Enligt grundfördraget omfattar fördraget Åland i enlighet med protokoll 2 i anslutningsakten. Finland skulle dock inte kunna garantera ett relevant genomförande av fördraget i landskapet

inom de områden som enligt kompetensfördelningen mellan riket och landskapet hör till landskapet. Om Åland låter bli att följa fördraget betyder det i sista hand att de skyldigheter som åläggs Finland som medlemsstat åsidosätts, vilket kan ha skadliga följder. Grundlagsutskottet ansåg att regeringen bör inleda förhandlingar med EU i syfte att reda ut problemet, om Ålands lagting inte ger sitt bifall till Amsterdamfördraget (GruU 10/1998 rd.).

Bedömning av nuläget

EU:s grundfördrag skiljer sig i många avseenden från andra internationella fördrag, bl.a. genom att en del av den nationella beslutanderätten överförs till ett övernationellt beslutsfattande. För landskapets del innebär medlemskapet i EU också att landskapets ställning kan påverkas genom beslut i frågor som inte enligt självstyrelselagen faller inom landskapets behörighetsområde. Landskapet har därför ett större behov att i dessa frågor bli informerat om fördragsändringar och att ha inflytande i beslutprocessen.

Finland bör göra sitt yttersta för att förhindra att det uppstår en situation där Finland godkänner fördragsändringar som lagtinget inte kan ge sitt bifall till. Därför bör självstyrelselagen ännu tydligare kompletteras med en bestämmelse som utvisar den ursprungliga avsikten, nämligen att landskapets ställningstaganden fås i ett så tidigt skede av förhandlingsfasen att det är möjligt att påverka fördragstexten eller förhandla om särlösningar eller undantag för landskapets del.

Genom det konstitutionella fördraget införs en s.k. konvents metod för beredning av framtida ändringar av fördraget (art. IV-443.2). Mindre ändringar kan beredas direkt i en konferens mellan företrädarna för medlemsstaternas regeringar (s.k. regeringskonferens). Målet bör vara att landskapet skall kunna medverka i konventets arbete på ett sådant sätt att landskapets ställningstaganden beaktas i ett tillräckligt tidigt skede av konventionsarbetet. Även om det i det skedet av processen inte är möjligt att erhålla ett slutligt bindande bifall av lagtinget, bör målet vara att lagtinget involveras i konventionsarbetet på ett sådant sätt att det formella bifall som krävs sannolikt kan erhållas och att det formella förfarandet snarare kan ses som en nödbroms för den händelse något har misslyckats i förhandlingarna.

Det konstitutionella fördraget innehåller också två artiklar om förenklade förfaranden för ändring av fördraget (IV-444 och IV-445). Enligt artikel IV-444 får Europeiska rådet under vissa förutsättningar anta ett europeiskt beslut om bemyndigande för ministerrådet att besluta med kvalificerad majoritet på ett område där det i fördraget föreskrivs att besluten skall vara enhälliga. Det förenklade förfarandet skall dock inte tillämpas på beslut som har militära eller försvarsmässiga konsekvenser. Därutöver gör artikel IV-444 det möjligt för Europeiska rådet att genom ett europeiskt beslut övergå till ordinarie lagstiftningsförfarande på sådana områden, där ett särskilt lagstiftningsförfarande tillämpas enligt bestämmelserna i del III. Det är endast Europeiska rådet som kan ta initiativet. Beslutet kräver enhällighet. De nationella parlamenten har liksom Europaparlamentet möjlighet att ge

nom en invändning förhindra att ett europeiskt beslut enligt artikel IV-444 träder i kraft.

Ett initiativ från Europeiska rådet som antas i enlighet med artikel IV-444 skall översändas direkt till de nationella parlamenten, som kan besluta att antingen godkänna initiativet eller meddela invändning. Förfarandet innebär för Finlands del att riksdagen inte fattar beslut om godkännandet på basis av en regeringsproposition utan direkt utifrån Europeiska rådets initiativ. Dessutom kommer något nationellt ikraftsättande inte att företas på det sätt som avses i 95 § i grundlagen.

I fråga om beslut som fattas inom Europeiska unionen och som inte kräver riksdagens godkännande tillämpas 93 § 2 mom. i grundlagen på statsrådets beredning och beslutsfattande. Statsrådets behörighet omfattar alla EU-ärenden samt även beslutsfattande i Europeiska rådet (se GrUB 10/1998 rd, sid. 26 och RP 1/1998 rd, sid. 146–147). Statsrådets behörighet omfattar också europeiska beslut enligt artikel IV-444.

Ett beslut enligt artikel IV-444 utgör formellt en fördragsändring, trots att det i sak gäller ändringar i användningen av ett beslutsförfarande som redan är i bruk inom EU. Med beaktande av att den nationella behandlingen av ett beslut enligt artikel IV-444 följer samma ordning som EU-ärenden i allmänhet, kommer landskapets medverkan vid beslut enligt artikel IV-444 att ske på samma sätt som när det gäller andra EU-ärenden, dvs. i enlighet med 59 a § i självstyrelselagen. Därmed kommer inte bestämmelserna om deltagande i förhandlingar och lagtingets yttrande enligt de föreslagna tilläggen i 58 och 59 § i självstyrelselagen att tillämpas på beslut enligt artikel IV-444. Däremot får landskapet möjlighet att inom beredningsorganen vid statsrådet framföra sina synpunkter i ett tidigt skede av processen, dvs. när utkast till europeiska beslut bereds.

Enligt artikel IV-445 får varje medlemsstats regering, Europaparlamentet eller kommissionen förelägga Europeiska rådet utkast till ändringar av fördragsbestämmelserna om unionens inre politik och åtgärder. Europeiska rådet får, efter att ha hört Europaparlamentet och kommissionen, anta ett enhälligt europeiskt beslut om ändringarna. Beslutet får inte utöka unionens befogenheter och det träder i kraft först efter att det har godkänts av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser. Detta innebär att självstyrelselagens bestämmelser om landskapets medverkan vid fördragsförhandlingar och om lagtingets samtycke till internationella förpliktelser skall tillämpas i den nationella beredningen av utkast till europeiska beslut om fördragsändringar med stöd av artikel IV-445.

Förslag

Enligt förslaget kompletteras 58 § med ett nytt 3 mom., enligt vilket landskapsregeringen alltid skall underrättas om förhandlingar angående ändring av EU:s konstitution, oberoende av om ändringarna hänför sig till frågor som faller inom landskapets behörighet eller ej. Landskapet skall också under förhandlingarna inom unionen, t.ex. när beredningen sker i ett konvent, ges tillfälle att framföra sina ställningstaganden till ändringsförslagen. Att landskapet alltid skall underrättas om planerade ändringar av konstitutionen för Europa är motiverat, eftersom fördraget till sin natur är sådant att det alltid kan tänkas ha betydelse för landskapet. På det sättet får landskapet också möjlighet att peka på frågor som kan tänkas höra till landskapets behörighetsområden och man kan undvika att ändringsförslagen kommer som överraskningar i ett sent skede av förhandlingarna. Att landskapet har så stor insyn som möjligt i förhandlingarna ligger även i rikets intresse, eftersom man på det sättet kan förhindra att det när fördragsändringarna skall godkännas uppstår en situation där det blir svårt att få bifall av lagtinget.

6.2.2 Lagtingets bifall till och yttrande om ändringar av EU:s konstitution

Nuläge

Enligt 59 § i självstyrelselagen träder fördrag eller andra internationella förpliktelser som Finland ingår inte i kraft i landskapet till de delar de innehåller bestämmelser som hör till landskapets behörighet, om inte lagtinget ger sitt bifall till den författning genom vilken bestämmelsen sätts i kraft.

För den händelse fördragsbestämmelsen står i strid med självstyrelselagen, skall saken behandlas i grundlagsordning i riksdagen och med kvalificerad majoritet i lagtinget. Avsikten med systemet är att självstyrelselagen inte skall kunna åsidosättas av internationella överenskommelser utan att saken behandlas i den ordning som gäller ändring av självstyrelselagen.

Enligt långvarig praxis är det republikens president som begär lagtingets bifall till ikraftträdande av fördrag. Ärendet föredras för presidenten från justitieministeriet och presidentens framställning överlämnas till lagtinget av landshövdingen på Åland.

Bedömning av nuläget

Strikt juridiskt kan lagtingets bifall till ett fördrag begäras endast om fördraget innehåller bestämmelser som hör till landskapets behörighet eller som står i strid med självstyrelselagen. I andra fall kan bifall inte begäras.

Systemet innebär i princip att presidenten skall göra bedömningen om huruvida lagtingets bifall behövs. Åtminstone i teorin kan detta betyda att presidenten och lagtinget har olika uppfattning om behovet av bifall och att lagtinget inte får möjlighet att uttala sin mening för det fall att något bifall inte alls begärs.

Fördraget om en konstitution för Europa är till sin natur sådant att det kan vara oklart om ändringar av fördraget kräver lagtingets bifall. Systemet enligt självstyrelselagen borde därför ändras så att lagtingets synpunkter kan erhållas innan fördragsändringar godkänns. På det sättet får lagtinget större inflytande och det kan förhindras att fördragsändringar godkänns utan bifall.

Förslag

Enligt förslaget kompletteras 59 § med en bestämmelse om att ändringar av EU:s konstitution skall tillställas lagtinget för yttrande även om riksmyndigheterna anser att ändringarna inte hör till landskapets behörighet och att lagtingets bifall därför inte behövs.

6.2.3 Kontroll av subsidiaritetsprincipen

Subsidiaritetsprincipen finns intagen i art. I-11 punkt 3 i det konstitutionella fördraget. Enligt subsidiaritetsprincipen skall unionen på de områden där den inte har exklusiv befogenhet vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, varken på central nivå eller på regional och lokal nivå och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå.

EU:s institutioner skall tillämpa subsidiaritetsprincipen i enlighet med protokollet om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna (protokoll nr 2).

Enligt art. 4 i protokollet om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna skall kommissionen översända sina utkast till europeiska lagstiftningsakter och ändrade utkast till de nationella parlamenten samtidigt som de översänds till unionslagstiftaren. Likaså skall Europaparlamentet översända sina utkast till europeiska lagstiftningsakter och ändrade utkast till de nationella parlamenten. Rådet skall översända sådana utkast som kommer från en grupp medlemsstater, eller från domstolen, Europeiska centralbanken eller Europeiska investeringsbanken. När ett utkast har antagits skall Europaparlamentet översända sina lagstiftningsresolutioner och rådet sina ståndpunkter till de nationella parlamenten.

Enligt art. 6 i subsidiaritetsprotokollet skall de nationella parlamenten och kamrarna i sådana parlament ha möjlighet att inom sex veckor räknat från den dag då ett utkast till europeisk lagstiftningsakt översänds, tillställa Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande ett motive-

rat yttrande med skälen till att de anser att det aktuella utkastet inte överensstämmer med subsidiaritetsprincipen. Varje nationellt parlament eller kammare i ett nationellt parlament skall i förekommande fall samråda med de regionala parlament som har lagstiftande befogenheter.

Enligt art. 7 i protokollet skall respektive EU-institution ta hänsyn till motiverade yttranden från de nationella parlamenten eller från en kammare i ett sådant parlament. Varje parlament förfogar över två röster, fördelade med hänsyn till det nationella parlamentariska systemet. I ett nationellt tvåkammerssystem skall var och en av de båda kamrarna förfoga över en röst. Om minst en tredjedel av det totala antal röster som tilldelats de nationella parlamenten lämnar motiverade yttranden om att utkastet till lagstiftningsakt inte respekterar subsidiaritetsprincipen, skall utkastet omprövas. Gäller utkastet en lagstiftningsakt på grundval av art. III-264 om ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, skall tröskeln vara en fjärdedel.

Efter omprövningen kan respektive EU-institution besluta att antingen stå fast vid sitt utkast eller att ändra eller dra tillbaka det. Beslutet skall vara motiverat.

Bedömning av subsidiaritetskontrollens betydelse för lagtinget

Subsidiaritetskontrollens betydelse för Ålands lagting har behandlats av kommissionen för översyn av EU-procedurer (Riksdagens kanslis publikationer 3/2005). I betänkandet föreslås en ändring av riksdagens arbetsordning, enligt vilken de handlingar som innehåller ett utkast till europeisk lagstiftningsakt skall delges Ålands lagting så att lagtinget kan meddela stora utskottet sin uppfattning om utkastet med avseende på den subsidiaritetsprincip som definieras i artikel I-11 i det konstitutionella fördraget.

Landskapet Åland bör anses vara en sådan regional nivå som avses i art. I-11 och Ålands lagting bör anses vara ett sådant regionalt parlament med lagstiftande befogenheter som avses i art. 6.1 i protokollet. Protokollet i sig garanterar därför att riksdagen samråder med lagtinget, vilket kommer att bekräftas genom den ovan nämnda bestämmelsen i riksdagens arbetsordning. Det kan emellertid anses befogat att lagtingets rätt att samråda med riksdagen på det sätt som protokollet förutsätter också framgår av självstyrelselagen.

Från landskapets sida har man önskat att i 59 a § skulle intas en bestämmelse om att lagtingets åsikt på begäran skall tillställas EU:s berörda institutioner. Varken subsidiaritetsprotokollet eller den allmänna EU-rätten erbjuder dock något annat sätt än det som regleras i protokollet att framföra ett parlaments åsikt om att ett utkast till lagstiftningsakt inte överensstämmer med subsidiaritetsprincipen. Därför har ett förslag om detta inte intagits i föreliggande proposition. Om det däremot i framtiden, när det konstitutionella fördraget och subsidiaritetsprotokollet trätt i kraft, visar sig att det är möjligt för också nationella enkammarparlament att på begäran av regionala lagstiftande parlament utnyttja bara sin ena röst, är det skäl att på nytt överväga en ändring av 59 a § i självstyrelselagen.

Förslag

Enligt förslaget kompletteras självstyrelselagen med en bestämmelse om att lagtinget skall ges tillfälle att meddela riksdagen sin uppfattning om huruvida ett utkast till europeisk lagstiftningsakt är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

6.2.4 Landskapets rätt att initiera väckande av talan vid EU-domstolen

Nuläge

I självstyrelselagen finns för närvarande inga bestämmelser som ger landskapet möjlighet att initiera en talan inför Europeiska gemenskapernas domstol eller förstainstansrätten. I 59 a § finns allmänna bestämmelser om landskapsregeringens ställning vid beredningen av nationella ställningstaganden till beslut som fattas inom Europeiska unionen. Separata bestämmelser om landskapsregeringens ställning vid beredningen av ställningstaganden som gäller fördragsbrott finns i 59 c § och enligt motiveringen till den paragrafen begränsas tillämpningsområdet till sådana ärenden och förfaranden som gäller en enskild medlemsstats fördragsbrott.

Både 59 a § och 59 c § avser i praktiken främst situationer där nationella ställningstaganden utarbetas efter att kommissionen initierat ett ärende. EU-rätten reglerar emellertid även olika rättsliga förfaranden i syfte att garantera rättsskydd gentemot unionens institutioner. Artikel III-365 i det konstitutionella fördraget fastställer nämligen villkoren för väckande av talan mot unionens institutioner för att pröva lagenligheten av unionens rättsakter.

Medlemsstaterna har en privilegierad ställning vid väckande av en talan enligt artikel III-365, dvs. medlemsstaterna behöver inte uppfylla villkor för erhållande av talerätt utöver att talan skall väckas inom en viss tidsfrist. Därtill medger artikeln att alla fysiska eller juridiska personer får väcka talan mot en akt som är riktad till dem eller som direkt och personligen berör dem samt mot en regleringsakt som direkt berör dem och som inte medför genomförandeåtgärder. Unionens regelverk medger därför i viss utsträckning att landskapsregeringen i eget namn påbörjar en så kallad ogiltighetstalan eftersom landskapet är en juridisk person.

Finland har i enskilda fall väckt talan mot kommissionen med anledning av vissa beslut gällande den gemensamma jordbrukspolitiken. Det är sällsynt att Finland väckt en ogiltighetstalan gällande en generell tillämplig rättsakt antagen av unionens institutioner. För övrigt kan noteras att det är mycket ovanligt att EG-domstolen ogiltigförklarar en generell tillämplig lagstiftningsakt för att gemenskapen saknar behörighet.

Förstainstansrätten och EG-domstolen har i ett antal fall prövat talan väckt av självstyrande områden eller regioner med lagstiftande behörighet

enligt artikel 230.4 i EG-fördraget (III-365 i EU:s konstitution). De flesta av dessa ärenden har gällt prövning av kommissionens tidigare beslut om olagligt statligt stöd beviljat av självstyrande områden eller regioner med lagstiftande behörighet.

Enligt artikel 40 i domstolens stadga får medlemsstaterna och gemenskapernas institutioner intervensera i tvister inför EG-domstolen. Samma rätt skall gälla för varje annan person som har ett berättigat intresse av utgången av den tvist som underställts EG-domstolen; undantag utgör tvister mellan medlemsstater, mellan gemenskapernas institutioner eller mellan medlemsstater och gemenskapernas institutioner. Det här innebär att landskapsregeringen inte kan intervensera i ett mycket stort antal mål. Regioner med lagstiftande befogenheter har i vissa fall getts en rätt att intervensera i enskilda fall främst vid förstainstansrätten.

När de nationella domstolarna ber EG-domstolen om förhandsavgörande, får landskapsregeringen redan i dag ärendet på remiss. Landskapsregeringen kan således begära att Finland tillställer domstolen landskapets synpunkter i ett särskilt fall. Det slutliga beslutet fattas av EU-ministerutskottet.

Bedömning av nuläget

Enligt det konstitutionella fördraget ändras namnet på Europeiska gemenskapernas domstol (EG-domstolen) till Europeiska unionens domstol (EU-domstolen).

De villkor som uppställs för att fysiska och juridiska personer skall kunna påbörja en talan enligt artikel III-365.4 i fördraget medför att landskapsregeringen inte kan väcka en talan som avser ogiltigförklarande av en generellt tillämplig lagstiftningsakt antagen av unionens institutioner, eftersom självstyrande områden inte anses vara direkt berörda av dessa.

Unionens generellt tillämpliga lagstiftningsakter som berör landskapets behörighet kan aktualisera ett behov av rättsskydd i fall där landskapsregeringen inte i eget namn kan försöka ogiltigförklara rättsakten enligt artikel III-365.4 i fördraget. Landskapet genomför ett stort antal direktiv och ofta medför dessa direktiv lagstiftningsåtgärder inom ramen för landskapets behörighet. Med avseende på dessa situationer är landskapet hänvisat till medlemsstaten i sin helhet, om landskapet vill initiera en juridisk prövning av rättsakternas förenlighet med det konstitutionella fördraget.

Behov för landskapsregeringen att göra en framställning i syfte att få Finland att väcka talan vid domstolen torde även kunna uppstå i situationer utöver dem som avses i artikel III-365.2. Det är också möjligt att landskapsregeringen vill utnyttja Finlands möjlighet att påbörja en passivitetstalan enligt artikel III-367 eller att intervensera i ett mål där Finland inte är part.

Landskapsregeringen har i ett fall gjort en framställning om att Finland skulle intervensera i samband med EG-domstolens behandling av ett mål (C-88/03). Landskapsregeringen bad att Finland skulle framföra syn-

punkter i målet till stöd för Portugals talan, men denna begäran tillmötesgicks inte av statsrådets EU-ministerutskott.

Förslag

Det föreslås att 59 c § i självstyrelselagen kompletteras med en bestämmelse om att landskapet skall kunna göra en framställning hos behöriga riksmyndigheter om att Finland skall använda sin talerätt vid Europeiska unionens domstol i de fall landskapet anser att unionen vid utövningen av sina befogenheter kränker landskapets behörighet. Landskapsregeringens framställning skulle kunna gälla begäran om väckande talan vid EU-domstolen enligt art. III-365 eller påbörjande av passivitetstalan enligt art. III-367. Dessutom skall landskapsregeringen kunna lägga fram en ansökan om intervention i ett mål där Finland inte är part. Förslaget behöver inte genomföras i samband med behandlingen av fördraget om en konstitution för Europa, men detta har bedömts vara ett lämpligt sammanhang.

Eftersom de frågor som hänför sig till landskapets talerätt och bevakandet av landskapets intressen inför EU-domstolen till sin natur är sådana att de svårligen kan regleras i detalj i lag, föreslås det att utrikesministeriet tillsammans med justitieministeriet och landskapsregeringen utarbetar riktlinjer om det förfarande som skall tillämpas i olika processuella situationer.

6.3 Propositionens konsekvenser

Förslagen i denna proposition gäller främst landskapets medverkan vid tillkomsten av fördragsändringar. Syftet är att bättre än för närvarande involvera lagtinget i förhandlingar som syftar till ändring av EU:s konstitution för att lagtingets ställningstaganden bättre än för närvarande skall vara kända och kunna beaktas under förhandlingarna. Risken för att problem skall uppstå i samband med ratifikation av ändringarna minskar därigenom. De föreslagna ändringarna ger också lagtinget möjligheter att medverka i subsidiaritetskontrollen i EU.

Den arbetsgrupp vid justitieministeriet som beredde utkastet till föreliggande proposition hade också till uppgift att fästa särskild uppmärksamhet vid landskapets möjligheter att delta i beredningen av Finlands ståndpunkter i EU och vid språkproblemen i samband med detta. Arbetsgruppen konstaterade i sitt betänkande (Justitieministeriets publikation /2005) att något behov att ändra självstyrelselagens språkbestämmelser inte föreligger. I stället föreslog arbetsgruppen att vissa praktiska åtgärder vidtas utifrån en särskild överenskommelse mellan statsrådet och Ålands landskapsregering.

Förslagen i föreliggande proposition har inte några direkta ekonomiska verkningar.

6.4 Beredningen av propositionen

Propositionsutkastet har beretts av en arbetsgrupp, tillsatt av justitieministeriet i samråd med landskapsregeringen, under ledning av landshövdingen på Åland. I arbetsgruppen ingick medlemmar från statsrådets kansli, utrikesministeriet, justitieministeriet, Ålands lagting och Ålands landskapsregering.

Arbetsgruppens betänkande sändes på remiss...

Den slutliga beredningen...

6.5 Samband med andra propositioner

Propositionen har samband med regeringens proposition om godkännande av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa (RP 000/2005 rd). En förutsättning för att lagförslaget i propositionen skall kunna genomföras är att fördraget godkänns av EU:s medlemsstater och därmed kan träda i kraft.

DETALJMOTIVERING

6.5.1 Lagförslaget

58 §. Förhandlingar om internationella förpliktelser. Enligt förslaget fogas ett nytt 3 mom. till paragrafen. Några ändringar i 1 och 2 mom. föreslås inte.

Paragrafens 1 och 2 mom. innehåller bestämmelser om landskapsregeringens rätt att göra framställning om förhandlingar om fördrag och andra internationella förpliktelser samt bestämmelser om hur landskapsregeringen skall underrättas om sådana förhandlingar. Landskapsregeringen skall alltid underrättas om förhandlingar som gäller angelägenheter som hör till landskapets lagstiftnings- eller förvaltningsbehörighet. Även om förhandlingarna inte gäller frågor som hör till landskapets behörighet, men som annars kan ha särskild betydelse för landskapet, skall landskapsregeringen underrättas, om detta lämpligen kan ske. Om särskilda skäl finns, skall landskapsregeringen ges tillfälle att delta i förhandlingarna.

I regeringens proposition till självstyrelselagen (RP 73/1990, s. 93) betonas vikten av att landskapets ställningstaganden till fördrag erhålls i ett så tidigt skede av förhandlingarna som möjligt, eftersom bifall till fördrag behövs om fördraget gäller frågor som hör till landskapets behörighet. Visar det sig under förhandlingarna att det kan bli svårt eller omöjligt att erhålla lagtingets bifall, bör förhandlingsparterna underrättas om situationen, så att

man kan överväga reservationer, förbehåll eller särlösningar för landskapets vidkommande. På det sättet kan en situation undvikas där Finland förhandlar fram fördrag som sedan inte kan sättas i kraft i landskapet.

Av de skäl som anförs i den allmänna motiveringen föreslås det att paragrafen kompletteras med ett nytt 3 mom., enligt vilket landskapsregeringen alltid skall underrättas om förhandlingar angående ändring av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa. Landskapsregeringen skall också ges tillfälle att framföra landskapets ställningstaganden till ändringsförslagen.

Bestämmelserna i 58 § innebär således att landskapet alltid underrättas om förhandlingar om ändring av EU:s konstitution, oberoende av om fördragsförhandlingarna gäller åländsk behörighet eller ej. Det betyder att landskapsregeringen skall underrättas t.ex. när Europeiska rådet fattar beslut om att tillsätta ett konvent eller när ett europeiskt beslut om förenklad ändring av fördraget enligt artikel IV-445 bereds.

Dessutom skall landskapsregeringen ges tillfälle att delta i förhandlingarna, om särskilda skäl finns. Förfarandet kan i praktiken skötas så att landskapsregeringens representanter deltar i den nationella beredningen av Finlands ställningstaganden, dels i beredningssektionerna, kommittén för EU-ärenden och EU-ministerutskottet, dels när särskilda skäl och möjligheter finns, i själva förhandlingarna inom unionen.

I artikel IV-443 i det konstitutionella fördraget regleras det ordinarie förfarandet för ändringar av fördraget. Varje medlemsstats regering, Europaparlamentet och kommissionen får förelägga rådet ett utkast till en fördragsändring och därefter kan Europeiska rådet fatta beslut om att granska förslaget till ändringar av fördraget. I beredningen av Europeiska rådets beslut att granska ändringsförslag kan landskapsregeringen delta i enlighet med 59 a § i självstyrelselagen.

Om Europeiska rådet fattat ett beslut om att en granskning av ett ändringsförslag skall företas, skall rådets ordförande i regel sammankalla ett konvent i vilket skall ingå företrädare för bl.a. stats- och regeringscheferna samt de nationella parlamenten. Förfarandet med ett konvent har redan tillämpats i praktiken men konventsmetoden har inte tidigare reglerats i fördragen. Den föreslagna bestämmelsen i 58 § innebär att landskapet skall ges tillfälle att framföra ställningstaganden till ändringsförslagen medan förhandlingarna pågår i det konvent som bereder ändringen.

I praktiken kan samverkan ske enligt samma former som under arbetet med framtagandet av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa, dvs. genom ett samarbete mellan statsministerns representant och landskapsregeringen och mellan riksdagens representanter och lagtinget. Det är viktigt att landskapsmyndigheterna på så sätt kan ha informell kontakt med förhandlarna och att landskapets ståndpunkter kan delges förhandlarna. På det sättet kan man garantera ett smidigt och effektivt samarbete, vilket är nödvändigt under snabba förhandlingsprocesser.

Bestämmelsen om att landskapsregeringen skall ges tillfälle att framföra landskapets ställningstaganden syftar till att landskapsregeringen på

lämpligt sätt informerar lagtinget, så att lagtingets ståndpunkter kan delges förhandlingarna och beaktas när Finlands ställningstaganden utformas. Hur landskapsregeringen inhämtar lagtingets ståndpunkt är en sak som vid behov kan lösas i landskapslagstiftningen.

I frågor som enligt självstyrelselagen hör till landskapets behörighet, borde landskapets ståndpunkter föras fram under förhandlingarna, i synnerhet om landskapet uppfattar sina ståndpunkter som tröskelfrågor. På det sättet blir det under förhandlingarna känt att landskapet har en viss uppfattning och det blir möjligt att höra vilken uppfattning medlemsstaterna har i saken. Det blir då också möjligt att nå kompromissresultat eller andra lösningar som kan tillfredsställa landskapet. De föreslagna bestämmelserna syftar således till att lagtingets ställningstagande skall vara känt redan under förhandlingarna och att det bifall till fördragsändringarna som behövs med stöd av 59 § främst skall uppfattas som en säkerhetsgaranti för lagtinget för den händelse förhandlingarna inte har lett till önskat resultat och några särlösningar för landskapet inte heller har förhandlats fram.

I art. IV-445 i det konstitutionella fördraget finns bestämmelser om ett förenklat förfarande för ändring avseende unionens inre politik och åtgärder. En sådan ändring genomförs genom ett europeiskt beslut antaget av Europeiska rådet och kan avse samtliga eller delar av bestämmelserna i del III avdelning III i konstitutionen. Beslutet måste godkännas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser innan det träder i kraft. Eftersom dylika beslut innebär ändring av ett internationellt fördrag skall bestämmelserna i 58 och 59 § i självstyrelselagen tillämpas också på dem.

59 §. *Ikraftträdande av internationella förpliktelser.* I paragrafen finns bestämmelser om när lagtingets bifall behövs för att fördrag eller andra internationella överenskommelser skall träda i kraft i landskapet till de delar de innehåller bestämmelser som hör till landskapets behörighet.

Bestämmelserna i *1 mom.* avser situationer då ett fördrag innehåller en bestämmelse i en fråga som enligt självstyrelselagen faller inom landskapets behörighet, utan att denna bestämmelse står i direkt strid med självstyrelselagen. När lagtinget ger sitt bifall till sådana ändringar behandlas saken i enkel lagstiftningsordning. Paragrafens *2 mom.* gäller däremot situationer då en fördragsbestämmelse står i strid med självstyrelselagen. Exempel på sådana situationer är att lagtingets lagstiftningsbehörighet överförs på en internationell organisation. Sådana fördragsbestämmelser skall behandlas i grundlagsordning i riksdagen och med kvalificerad majoritet i lagtinget. Ett undantag från den sistnämnda bestämmelsen är att vanlig lagstiftningsordning iakttas i riksdagen, även beträffande fördragsbestämmelser som gäller det språk på vilket landskapsmyndigheterna skall stå i förbindelse med utlänningar eller utländska myndigheter.

Enligt förslaget ändras momentindelningen så att det nuvarande 3 mom. flyttas och införs som en sista mening i 1 mom. Det nuvarande 2 mom. delas upp så att huvudregeln beträffande kravet på kvalificerat förfarande kvarstår som 2 mom., medan undantagsregeln blir ett separat

3 mom. På det sättet blir det möjligt att hänvisa till 59 § 1 mom. som gäller enkelt förfarande, och 59 § 2 mom., som gäller kvalificerat förfarande, samt till 59 § 3 mom., som gäller undantagsfall. Några ändringar i sak innebär dessa tekniska ändringar dock inte.

Enligt det nya 4 mom. skall lagtinget alltid ges tillfälle att yttra sig över ändringar av konstitutionen för Europa. Det betyder att samtliga ändringar av det konstitutionella fördraget skall tillställas lagtinget, oberoende av om saken berör landskapets behörighet eller ej. På det sättet får lagtinget tillfälle att yttra sig om sådant som kan vara av vikt för landskapet samt tillfälle att göra egna bedömningar av behörighetsfrågor.

När lagtingets yttrande begärs enligt 4 mom. tillämpas samma förfarande som när bifall begärs. Framställningen överlämnas således av republikens president. Presidenten kan i sin framställning uppställa en tidsfrist inom vilken yttrandet begärs. Detta kan i vissa fall bli nödvändigt för att Finland i tid skall kunna godkänna fördraget.

Så som redan konstaterades i samband med 58 § kommer också bestämmelserna om lagtingets bifall enligt 59 § att vid behov tillämpas för det fall Europeiska rådet med stöd av art. IV-445 i fördraget fattar ett europeiskt beslut om ändring avseende unionens inre politik och åtgärder. Eftersom beslutet innebär en fördragsändring och måste godkännas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser innan det träder i kraft, skall lagtingets bifall inhämtas, om beslutet gäller angelägenheter som enligt självstyrelselagen hör till lagtingets behörighet. Berör ändringen inte lagtingets behörighet, skall lagtingets yttrande ändå inhämtas med stöd av det föreslagna 59 § 4 mom.

59 a §. Beredning av nationella ställningstaganden. Paragrafens 1–3 mom. är i sak oförändrade. I framtiden skall 1–3 mom. tillämpas också när ett europeiskt beslut enligt artikel IV-444 i det konstitutionella fördraget bereds nationellt. I 2 mom. har uttrycket Europeiska gemenskapen ändrats till Europeiska unionen, till följd av den ändrade terminologin i fördraget .

Enligt förslaget fogas till paragrafen ett nytt 4 mom., som gäller lagtingets medverkan i subsidiaritetskontrollen. Subsidiaritetsprincipen finns omnämnd i artikel I-11 i fördraget. Subsidiaritetskontrollen utövas i enlighet med protokollet om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. De nationella parlamenten skall se till att principen följs i enlighet med det förfarande som anges i protokollet.

Subsidiaritetskontrollen innebär att de nationella parlamenten och kamrarna inom sådana parlament kan tillställa Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande ett motiverat yttrande med skälen till att de anser att ett utkast till europeisk lagstiftningsakt inte överensstämmer med subsidiaritetsprincipen. Enligt artikel 6 i protokollet skall varje nationellt parlament i förekommande fall samråda med de regionala parlament som har lagstiftande befogenheter. Detta betyder att riksdagen skall samråda med lagtinget i de fall den europeiska lagstiftningsakten gäller angelägenheter som hör till lagtingets lagstiftningsbehörighet.

Eftersom ordet ”samråd” som används i artikel 6 i subsidiaritetsprotokollet används i bemärkelsen diskutera och förhandla i 59 b § i självstyrelselagen, vore det inkonsekvent att i 59 a § använda uttrycket samråd i en annan bemärkelse. Därför föreslås i 59 a § uttrycket ”meddela riksdagen sin uppfattning”.

Enligt artikel 7.2 i protokollet förfogar varje nationellt parlament över två röster, fördelade med hänsyn till det nationella parlamentariska systemet. I ett nationellt parlamentariskt tvåkammerssystem skall var och en av de båda kamrarna förfoga över en röst. Finland har ett enkammersystem och riksdagen förfogar således över båda rösterna. Med hänsyn till att lagtinget har lagstiftande befogenheter, kan det framdeles visa sig möjligt även enligt unionsrätten att riksdagen använder bara en röst. Så skulle vara fallet i en situation där riksdagen för egen del inte avser att lämna ett motiverat yttrande, men lagtinget har uppfattningen att ett yttrande är angeläget. Riksdagen kunde då använda en röst och i sitt motiverade yttrande ange att detta beror på Ålands lagtings ställningstagande. Eftersom saken dock i sista hand gäller riksdagens suveränitet, skulle det i sista hand vara riksdagen som avgör om ett sådant förfarande skall tillämpas.

Närmare bestämmelser om hur Ålands lagting delges europeiska lagstiftningsakter och hur lagtinget kan meddela stora utskottet sin uppfattning om utkastet kan utfärdas i riksdagens arbetsordning.

59 c §: Enligt förslaget fogas till paragrafen ett nytt 1 mom. Det nuvarande innehållet i 59 c § flyttas i sak oförändrat till 2 mom. Det föreslås att landskapsregeringen skall kunna göra en framställning om att Finland skall väcka talan vid EU-domstolen. Rätten för en medlemsstat att väcka talan regleras närmast av artikel III-365 i det konstitutionella fördraget. Förslaget skall också täcka situationer där landskapet anser att EU har underlåtit att vidta åtgärder. Landskapsregeringens initiativrätt skulle således gälla även initiativ till att Finland påbörjar så kallad passivitetstalan enligt artikel III-367 i fördraget. Artikel III-367.1 reglerar de fall där medlemsstater eller unionens övriga institutioner får väcka talan för att de anser att vissa av unionens institutioner och unionens myndigheter eller organ underlåtit att vidta åtgärder. Med stöd av det föreslagna momentet kan landskapsregeringen också begära att Finland skall intervensera i ett mål där landet inte är part.

Landskapsregeringens framställning måste vara väl motiverad. Framställningen riktas till statsrådet och skickas i praktiken till utrikesministeriet, till vars ansvarsområde hör företrädande av Finland inför Europeiska unionens domstol. Det slutliga beslutet om väckande av talan fattas alltid av riksmyndigheterna, närmast EU-ministerutskottet. Riksmyndigheterna för talan vid domstolen. Utrikesministeriets chef för EU-domstolsärenden är enligt 88 § i arbetsordningen för utrikesministeriet (286/2003, ändr. 1043/2003) statsombud i EU-domstolen. Vid behov bestämmer utrikesministeriet genom särskilt beslut om ställföreträdare för statsombudet. De nuvarande bestämmelserna i självstyrelselagen hindrar inte att riksmyndigheterna i samband med behandlingen av ett enskilt ärende vid EU-domstolen utser en person som har föreslagits av landskapsregeringen till Finlands ombud.

6.5.2 Ikraftträdande

Avsikten är att den föreslagna ändringen av självstyrelselagen för Åland skall träda i kraft samtidigt som fördraget om upprättande av en konstitution för Europa. Eftersom denna tidpunkt inte är känd föreslås det att lagen sätts i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

6.5.3 Lagstiftningsordning

Enligt 69 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland kan lagen ändras enbart genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget. Beslutet skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst $2/3$ av de avgivna rösterna.

Enligt 73 § 1 mom. i grundlagen skall förslag om ändring av grundlagen godkännas att vila till det första riksmöte som hålls efter följande riksdagsval och sedan godkännas med oförändrat sakinhåll genom ett beslut som fattas med minst $2/3$ av de avgivna rösterna. Enligt 73 § 2 mom. kan lagförslaget dock förklaras brådskande genom ett beslut som fattas med minst $5/6$ av de avgivna rösterna. Förslaget lämnas då inte vilande och kan godkännas med minst $2/3$ av de avgivna rösterna.

Behandlingsordningen för föreliggande lagförslag blir beroende av tidtabellen för godkännandet av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa. Vid behov bör lagförslaget i denna proposition behandlas i brådskande ordning på det sätt som avses i 73 § 2 mom. i grundlagen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

LAGFÖRSLAG

L a g **om ändring av självstyrelselagen för Åland**

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 73 § i grundlagen föreskriver, och Ålands lagtings beslut, tillkommet på det sätt som 69 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland av den 16 augusti 1991 (1144/1991) föreskriver,

ändras i självstyrelselagen för Åland 58 , 59 , 59 a och 59 c §, sådana de lyder i lag 68/2004, som följer:

58 §

Förhandlingar om internationella förpliktelser

Landskapsregeringen kan hos behörig myndighet göra framställning om förhandlingar om fördrag och andra internationella förpliktelser.

Landskapsregeringen skall underrättas om förhandlingar angående fördrag och andra internationella förpliktelser i fråga om angelägenheter som faller inom landskapets behörighet. Gäller sådana förhandlingar angelägenheter som annars kan ha särskild betydelse för landskapet, skall landskapsregeringen underrättas, om detta lämpligen kan ske. Landskapsregeringen skall, om särskilda skäl finns, ges tillfälle att delta i förhandlingar som avses här.

Utöver vad som sägs i 1 och 2 mom. skall landskapsregeringen alltid underrättas om förhandlingar angående ändring av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa och medan förhandlingarna pågår inom unionen ges tillfälle att framföra landskapets ställningstaganden till ändringsförslagen.

59 §

Ikraftträdande av internationella förpliktelser

Om ett fördrag eller någon annan internationell förpliktelse som Finland ingår eller förbinder sig till innehåller en bestämmelse i en fråga som enligt denna lag faller inom landskapets behörighet, träder bestämmelsen i kraft i landskapet endast om lagtinget ger sitt bifall till den författning genom vilken bestämmelsen sätts i kraft. Lagtinget kan bemyndiga landskapsregeringen att ge bifall som avses i detta moment.

Står bestämmelsen i strid med denna lag, träder den i kraft i landskapet endast om lagtinget ger sitt bifall med ett beslut som fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna och lagen om sättande i kraft av för-

pliktelsen antas av riksdagen i den ordning 95 § 2 mom. grundlagen anger för lagförslag om sättande i kraft av en internationell förpliktelse som gäller grundlagen.

Gäller en i 2 mom. avsedd bestämmelse endast det språk på vilket landskapsmyndigheterna skall stå i förbindelse med utlänningar eller utländska myndigheter, behandlas lagförslaget utan hinder av vad som sägs i 2 mom. i vanlig lagstiftningsordning i riksdagen.

Även om lagtingets bifall enligt 1 eller 2 mom. inte behövs till en ändring av fördraget om en konstitution för Europa, skall lagtinget ges tillfälle att yttra sig innan ändringen godkänns.

59 a §

Beredning av nationella ställningstaganden

Landskapsregeringen har rätt att delta i beredningen vid statsrådet av Finlands ställningstaganden till beslut som fattas inom Europeiska unionen, om beslutanderätten annars enligt denna lag skulle höra till landskapets behörighet eller om saken på något annat sätt kan ha särskild betydelse för landskapet. För den händelse landskapets och rikets ståndpunkter i frågor som enligt denna lag hör till landskapets behörighet inte kan samordnas, skall landskapets ståndpunkt på begäran av landskapsregeringen delges när Finlands ställningstaganden presenteras i Europeiska unionens institutioner.

Om det beslut som skall fattas inom Europeiska unionen helt eller delvis gäller tillämpning av Europeiska unionens gemensamma politik på Åland, formulerar landskapsregeringen innehållet i Finlands ställningstagande till den del saken enligt denna lag annars skulle höra till landskapets behörighet.

Landskapsregeringen skall underrättas om beredningen inom Europeiska unionen av de ärenden som avses i 1 mom. Landskapsregeringen skall också på begäran ges tillfälle att delta i Finlands delegations arbete när frågor som enligt denna lag hör till landskapets behörighet bereds inom Europeiska unionen

I frågor som hör till lagtingets lagstiftningsbehörighet skall lagtinget ges tillfälle att meddela riksdagen sin uppfattning om huruvida ett utkast till europeisk lagstiftningsakt är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

59 c §

Talerätt och ställningstaganden som gäller fördragsbrott

Landskapsregeringen kan hos behörig myndighet göra framställning om att Finland skall använda sig av sin talerätt vid Europeiska unionens domstol.

Riksmyndigheterna bereder i samverkan med landskapsregeringen innehållet i Finlands svar på ställningstaganden av Europeiska kommissionen angående brister vid fullgörandet av medlemsstatens skyldigheter till

den del fullgörandet hör till landskapets behörighet samt Finlands ställningstaganden som i ett sådant ärende framförs vid Europeiska unionens domstol.

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

Helsingfors den 200 .

Republikens President

Justitieminister

BILAGOR

Parallelltexter

58 §: Förhandlingar om internationella förpliktelser	Förslag <i>(nytt 3 mom.)</i>
<p>Landskapsregeringen kan hos behörig myndighet göra framställning om förhandlingar om fördrag och andra internationella förpliktelser.</p> <p>Landskapsregeringen skall underrättas om förhandlingar angående fördrag och andra internationella förpliktelser i fråga om angelägenheter som faller inom landskapets behörighet. Gäller sådana förhandlingar angelägenheter som annars kan ha särskild betydelse för landskapet, skall landskapsregeringen underrättas, om detta lämpligen kan ske. Landskapsregeringen skall, om särskilda skäl finns, ges tillfälle att delta i förhandlingar som avses här.</p>	<p>Landskapsregeringen kan hos behörig myndighet göra framställning om förhandlingar om fördrag och andra internationella förpliktelser.</p> <p>Landskapsregeringen skall underrättas om förhandlingar angående fördrag och andra internationella förpliktelser i fråga om angelägenheter som faller inom landskapets behörighet. Gäller sådana förhandlingar angelägenheter som annars kan ha särskild betydelse för landskapet, skall landskapsregeringen underrättas, om detta lämpligen kan ske. Landskapsregeringen skall, om särskilda skäl finns, ges tillfälle att delta i förhandlingar som avses här.</p> <p><i>Utöver vad som sägs i 1 och 2 mom. skall landskapsregeringen alltid underrättas om förhandlingar angående ändring av fördraget om upprättande av en konstitution för Europa och medan förhandlingarna pågår inom unionen ges tillfälle att framföra landskapets ställningstaganden till ändringsförslagen.</i></p>

59 § :Ikraftträdande av internationella förpliktelser	Förslag (nytt 4 mom.)
<p>Om ett fördrag eller någon annan internationell förpliktelse som Finland ingår eller förbinder sig till innehåller en bestämmelse i en fråga som enligt denna lag faller inom landskapets behörighet, träder bestämmelsen i kraft i landskapet endast om lagtinget ger sitt bifall till den författning genom vilken bestämmelsen sätts i kraft.</p> <p>Står bestämmelsen i strid med denna lag, träder den i kraft i landskapet endast om lagtinget ger sitt bifall med ett beslut som fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna och lagen om sättande i kraft av förpliktelsen antas av riksdagen i den ordning 95 § 2 mom. grundlagen anger för lagförslag om sättande i kraft av en internationell förpliktelse som gäller grundlagen. Gäller bestämmelsen endast det språk på vilket landskapsmyndigheterna skall stå i förbindelse med utlänningar eller utländska myndigheter, behandlas lagförslaget dock i vanlig lagstiftningsordning i riksdagen.</p> <p><i>Lagtinget kan bemyndiga landskapsregeringen att ge bifall som avses i 1 mom. (Flyttas till 1 mom.)</i></p>	<p>Om ett fördrag eller någon annan internationell förpliktelse som Finland ingår eller förbinder sig till innehåller en bestämmelse i en fråga som enligt denna lag faller inom landskapets behörighet, träder bestämmelsen i kraft i landskapet endast om lagtinget ger sitt bifall till den författning genom vilken bestämmelsen sätts i kraft. <i>Lagtinget kan bemyndiga landskapsregeringen att ge bifall som avses i detta moment.</i></p> <p>Står bestämmelsen i strid med denna lag, träder den i kraft i landskapet endast om lagtinget ger sitt bifall med ett beslut som fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna och lagen om sättande i kraft av förpliktelsen antas av riksdagen i den ordning 95 § 2 mom. grundlagen anger för lagförslag om sättande i kraft av en internationell förpliktelse som gäller grundlagen.</p> <p>Gäller <i>en i 2 mom. avsedd bestämmelse</i> endast det språk på vilket landskapsmyndigheterna skall stå i förbindelse med utlänningar eller utländska myndigheter, behandlas lagförslaget <i>utan hinder av vad som sägs i 2 mom.</i> i vanlig lagstiftningsordning i riksdagen.</p> <p><i>Även om lagtingets bifall enligt 1 eller 2 mom. inte behövs till en ändring av fördraget om en konstitution för Europa, skall lagtinget ges tillfälle att yttra sig innan ändringen godkänns.</i></p>

59 a §: Beredning av nationella ställningstaganden	Förslag 1 (nytt 4 mom.)
<p>Landskapsregeringen har rätt att delta i beredningen vid statsrådet av Finlands ställningstaganden till beslut som fattas inom Europeiska unionen, om beslutanderätten annars enligt denna lag skulle höra till landskapets behörighet eller om saken på något annat sätt kan ha särskild betydelse för landskapet. För den händelse landskapets och rikets ståndpunkter i frågor som enligt denna lag hör till landskapets behörighet inte kan samordnas, skall landskapets ståndpunkt på begäran av landskapsregeringen delges när Finlands ställningstaganden presenteras i Europeiska unionens institutioner.</p> <p>Om det beslut som skall fattas inom Europeiska unionen helt eller delvis gäller tillämpning av Europeiska gemenskapens gemensamma politik på Åland, formulerar landskapsregeringen innehållet i Finlands ställningstagande till den del saken enligt denna lag annars skulle höra till landskapets behörighet.</p> <p>Landskapsregeringen skall underrättas om beredningen inom Europeiska unionen av de ärenden som avses i 1 mom. Landskapsregeringen skall också på begäran ges tillfälle att delta i Finlands delegations arbete när frågor som enligt denna lag hör till landskapets behörighet bereds inom Europeiska unionen.</p>	<p>Landskapsregeringen har rätt att delta i beredningen vid statsrådet av Finlands ställningstaganden till beslut som fattas inom Europeiska unionen, om beslutanderätten annars enligt denna lag skulle höra till landskapets behörighet eller om saken på något annat sätt kan ha särskild betydelse för landskapet. För den händelse landskapets och rikets ståndpunkter i frågor som enligt denna lag hör till landskapets behörighet inte kan samordnas, skall landskapets ståndpunkt på begäran av landskapsregeringen delges när Finlands ställningstaganden presenteras i Europeiska unionens institutioner.</p> <p>Om det beslut som skall fattas inom Europeiska unionen helt eller delvis gäller tillämpning av Europeiska <i>unionens</i> gemensamma politik på Åland, formulerar landskapsregeringen innehållet i Finlands ställningstagande till den del saken enligt denna lag annars skulle höra till landskapets behörighet.</p> <p>Landskapsregeringen skall underrättas om beredningen inom Europeiska unionen av de ärenden som avses i 1 mom. Landskapsregeringen skall också på begäran ges tillfälle att delta i Finlands delegations arbete när frågor som enligt denna lag hör till landskapets behörighet bereds inom Europeiska unionen.</p> <p><i>I frågor som hör till lagtingets lagstiftningsbehörighet skall lagtinget ges tillfälle att meddela riksdagen sin uppfattning om huruvida ett utkast till europeisk lagstiftningsakt är förenligt med subsidiaritetsprincipen.</i></p>

<p>59 c § : <i>Ställningstaganden som gäller fördragsbrott</i></p>	<p>59 c § : Talerätt och ställningstaganden som gäller fördragsbrott</p> <p>Förslag (ny rubrik och nytt 1 mom. samt teknisk ändring i 2 mom.)</p>
<p>Riksmyndigheterna bereder i samverkan med landskapsregeringen innehållet i Finlands svar på ställningstaganden av Europeiska gemenskapernas kommission angående brister vid fullgörandet av medlemsstatens skyldigheter till den del fullgörandet hör till landskapets behörighet samt Finlands ställningstaganden som i ett sådant ärende framförs vid Europeiska gemenskapernas domstol.</p>	<p><i>Landskapsregeringen kan hos behörig myndighet göra framställning om att Finland skall använda sig av sin talerätt vid Europeiska unionens domstol.</i></p> <p>Riksmyndigheterna bereder i samverkan med landskapsregeringen innehållet i Finlands svar på ställningstaganden av <i>Europeiska kommissionen</i> angående brister vid fullgörandet av medlemsstatens skyldigheter till den del fullgörandet hör till landskapets behörighet samt Finlands ställningstaganden som i ett sådant ärende framförs vid Europeiska <i>unionens</i> domstol.</p>

Reservation

till betänkande från justitieministeriets arbetsgrupp över EU:s konstitutionella fördrag och landskapet Åland

Landskapet Åland blev år 1995 en del av Europeiska unionen efter att särskilda fördragsbestämmelser om Åland hade förhandlats fram i det så kallade Ålandsprotokollet. I samband med medlemskapet infördes i självstyrelselagen för Åland ett särskilt kap. 9a om ärenden som gäller Europeiska unionen. Europeiska unionens regelverk och bestämmelserna på det nationella planet är de två delar som ligger till grund för landskapet Ålands ställning i Europeiska unionen. Självstyrelsesystemet utgår enligt Finlands regering från principen att ”älänningarna tillförsäkras möjlighet att själva ordna sin tillvaro så fritt det överhuvud är möjligt för ett landskap som icke utgör en egen stat”. Ett uttryck för detta är landskapets exklusiva lagstiftningsbehörighet som medför att riksdagen och lagtinget är jämställda lagstiftare i landskapet inom respektive behörighetsområde.

De nuvarande fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen utgår från att självstyrande områden skall följa unionens regelverk medan deras befogenheter i förhållande till unionens institutioner fastställs inom medlemsstaterna. Riket har kompenserats för överlåtandet av sina lagstiftande befogenheter till unionen genom möjligheten att delta i den gemensamma beslutsprocessen på unionsnivå. Däremot har den ursprungliga inomstatliga delningen av behörighet mellan riket och landskapet övergått i en centralisering inom staten då landskapets myndigheter vill agera inom Europeiska unionen. Den så kallade Laekenförklaringen som sammankallade Europeiska konventet pekade på olika frågor och problem som borde behandlas där. Till dessa hörde unionens demokratiunderskott som i landskapet kan sägas få sitt uttryck även i de ovan beskrivna konsekvenserna för förhållandet mellan landskapet och riket. Förhandlingsprocessen i Europeiska konventet och den påföljande regeringskonferensen väckte förhoppningar i landskapet om en korrigerande av dessa konsekvenser.

I landskapet har lagtinget och landskapsregeringen noggrant följt förhandlingarna om det konstitutionella fördraget och framfört landskapets ställningstaganden under förhandlingarnas olika skeden. Landskapet har särskilt krävt lösningar som skulle ge landskapet befogenheter att agera i sitt eget namn inom Europeiska unionen. Till dessa lösningar hör bland annat att Ålands lagtings ställning som med riksdagen jämställd lagstiftare i landskapet erkänns inom unionen vid utarbetandet av nya institutionella arrangemang för de nationella parlamenten samt att landskapets rättsskydd i unionen inte är beroende av beslut fattade av Finlands regering, dvs. att landskapet får talerätt inför Europeiska unionens domstol.

Det konstitutionella fördrag som regeringskonferensen slutligen godkände innehåller flertalet förbättringar för landskapets del och Ålandsprotokollet har på ett tillfredsställande sätt överförts till den nya fördragskonstruktionen. Det konstitutionella fördraget avskaffar däremot inte unionens demokratiunderskott i förhållande till landskapet. Eftersom dessa åtgärder inte vidtas på unionsnivå bör landskapets ställning förstärkas genom nationella beslut. Det är med denna målsättning i sikte som vi, i egenskap av landskapets representanter, har deltagit i den av justitieministeriet tillsatta arbetsgruppen.

Inledningsvis kan konstateras att det i arbetsgruppens slutliga betänkande föreslås ändringar i kap. 9a självstyrelselagen som inte motsvarar det resultat som landskapets representanter har eftersträvat i samband med arbetet i arbetsgruppen. Detta är visserligen något som hör till ett förfarande där olika synpunkter och ställningstaganden skall jämkas, men vi anser dock att arbetsgruppens förslag leder till en ytterligare överföring till rikets myndigheter av befogenheter som rätteligen borde utövas av landskapets myndigheter i överensstämmelse med självstyrelsesystemet.

Denna tendens blir särskilt tydlig vid betraktande av det nya arrangemanget för övervakningen av subsidiaritetsprincipen. Enligt självstyrelselagen företräds Ålands befolkning av Ålands lagting på självstyrelsens behörighetsområden och riksdagen kan inte företräda Ålands befolkning vid subsidiaritetsövervakningen till den del den rör frågor som faller inom lagtingets behörighet. Vi föreslog därför att 59a § självstyrelselagen ändras så att riksdagen förbinder sig att när lagtinget så önskar och då ärendet berör

landskapets behörighet, använda sig av den ena av de två röster som förknippas med övervakningen av europeiska lagstiftningsakters förenlighet med subsidiaritetsprincipen. Detta förslag respekterar riksdagens och lagtingets ställning i självstyrelsesystemet istället för att inordna lagtinget under riksdagen.

På ett motsvarande sätt föreslog vi att det görs ett tillägg till 59c § självstyrelselagen så att statsrådet på begäran av landskapsregeringen och då ärendet berör landskapets behörighet skall använda Finlands talerätt vid Europeiska unionens domstol. Detta skulle avskaffa de brister som förekommer i landskapets rättsskydd i förhållande till unionens institutioner. När det gäller situationer där Finland är föremål för kommissionens överträdelseförfaranden på grund av landskapets påstådda fördragsbrott föreslog vi att Finlands ställningstaganden i ärenden som enbart berör landskapet skall basera sig på landskapsregeringens ställningstagande. Detta förslag är rimligt med tanke på att landskapet ansvarar för eventuella standardbelopp eller viten som landskapet har orsakat. De belgiska regionerna har mera omfattande befogenheter och de tyska delstaternas ställning i förhållande till domstolen håller på att utvidgas i samband med den nationella behandlingen av det konstitutionella fördraget (enligt inomstatlig tysk överenskommelse av den 14 april 2005).

Arbetsgruppen har även berört kap. 9 i självstyrelselagen om internationella förpliktelser och föreslår vissa kompletteringar. I egenskap av landskapets representanter framförde vi förslag i samband med 58 § självstyrelselagen som syftade till att den inomstatliga delningen av befogenheter mellan riket och landskapet på ett bättre sätt skall återspeglas i bestämmelserna om förhandlingar om internationella förpliktelser. Landskapsregeringen bör alltid ges tillfälle att delta i förhandlingar som hör till landskapets behörighet eller som annars är av särskild betydelse för landskapet. Landskapets nuvarande befogenheter vid internationella förhandlingar är relativt utvecklade i jämförelse med till exempel Färöarna och Grönland. Färöarnas ställning vid förhandlingar om internationella fördrag har nyligen utvecklats genom dansk lagstiftning. Vi föreslog också ett större inflytande för landskapet i de konvent som i framtiden kan komma att bereda ändringar i det konstitutionella fördraget.

Inom ramen för arbetsgruppens arbete behandlades ett förslag om att självstyrelselagen skulle kompletteras med en bestämmelse enligt vilken lagtinget skall ges möjlighet att yttra sig över fördrag eller andra internationella förpliktelser som kan ha betydelse för Ålands folkrättsliga ställning. Vi anser att en ändring av självstyrelselagen i detta syfte bör vidtas snarast möjligt. Med tanke på att Europeiska unionen i det konstitutionella fördraget fortsättningsvis hänvisar till Ålands folkrättsliga särställning är det naturligt att representanterna för den åländska befolkningen får yttra sig om åtgärder som kan påverka innebörden av denna särställning.

I egenskap av landskapets representanter framför vi dessa synpunkter i syfte att respektera de principer som ligger till grund för självstyrelsen och de ställningstaganden som framförts av landskapet under förhandlingarna om det konstitutionella fördraget.

Mariehamn den 6 juni 2005

Elisabeth Naclér

Sören Silverström

Susanne Eriksson

Yhteenveto

1. Työryhmän asettaminen ja tehtävät

Neuvoteltuaan Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa oikeusministeriö asetti 9.12.2004 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida, mihin toimenpiteisiin maakunnan ja valtakunnan tulisi yhdessä ryhtyä Euroopan unionin perustuslaista tehdyn sopimuksen johdosta. Erityistä huomiota oli kiinnitettävä maakunnan mahdollisuuksiin osallistua Suomen kantoja EU:ssa koskevaan valmisteluun ja tähän liittyviin kieliongelmiin. Lisäksi työryhmän tuli arvioida tarvetta muuttaa Ahvenanmaan itsehallintolakia perustuslakisopimuksen johdosta ja työryhmä voi myös käsitellä Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumuksen tarpeellisuutta sopimuksen hyväksymisessä.

Oikeusministeri Johannes Koskisen ja maaneuvos Roger Nordlundin tapaamisessa 15.4.2005 työryhmän tehtävää tarkennettiin koskemaan myös maakunnan oikeutta käyttää puhevaltaa EU-tuomioistuimessa.

Mietintöön on liitetty eriävä mielipide.

2. Työryhmässä käsitellyt asiat

Työryhmä on työssään keskustellut erityisesti seuraavista asioista:

- Konventtimenetelmä – miten Ahvenanmaan vaikutusmahdollisuudet turvataan tulevissa EU-sopimusten muutoksia valmistelemissä konventteissa;
- Toissijaisuusvalvonta – miten ja milloin maakuntapäivien vaikutusmahdollisuudet turvataan toissijaisuusperiaatteen valvonnassa;
- Perustuslakisopimuksen yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt;
- Ahvenanmaan itsehallintolain 9 a luvun kehittäminen;
- Maakunnan puhevalta EU-tuomioistuimessa;
- Maakuntapäivien suostumuksen tarve EU:n perustuslaillisen sopimuksen voimaantulemiseksi maakunnassa ja suostumuksen laajuus;
- Kielikysymys ja EU-asioiden käsittely – toimenpiteet käytännön ongelmien poistamiseksi.

Työryhmän tuli toimeksiantonsa mukaan laatia mahdolliset säädösehdotukset hallituksen esityksen muotoon. Edellä mainituista kysymyksistä viisi ensimmäistä on käsitelty mietintöön sisältyvässä ehdotuksessa hallituksen esitykseksi (luku 6). Kysymystä maakuntapäivien suostumuksen tarpeesta EU:n perustuslakisopimuksen voimaansaatamiseksi Ahvenanmaan maakunnassa on käsitelty työryhmässä ja työryhmän ehdotus on laadittu niin, että se voidaan liittää osaksi valtioneuvostossa valmisteltavana olevaa Euroopan perustuslakisopimuksen hyväksymistä koskevaa hallituksen esitystä (luku 3). Niistä toimenpiteistä (kieleen liittyvät), joita työryhmä pitää tarpeellisina parantaakseen maakunnan mahdollisuuksia osallistua EU-asioiden valmisteluun, ei esitetä lainmuutoksia vaan tiettyjä käytännön ratkaisuja.

Tätä osaa koskevia työryhmän ehdotuksia käsitellään luvussa 4. Luku 5 sisältää ehdotuksen käsitellä tulevaisuudessa maakunnan mahdollisuutta osallistua sopimusten muutoksiin, joilla on merkitystä Ahvenanmaan kansainvälisoikeudellisen aseman kannalta. Unionin ulkoisen toimivallan järjestelyjä itsehallinnon näkökulmasta tarkastelevaa selvitystä, jota EU:n toimivaltaa ja Ahvenanmaata koskevassa selvitysmies Niilo Jääskisen selvityksessä suositellaan (valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 6/2003), ei ole vielä tehty.

3. Työryhmän keskeiset ehdotukset

Maakunnan osallistuminen EU-asioiden valmisteluun

Kieliongelma muodostaa suurimman esteen maakunnan edustajien osallistumiselle EU-asioiden valmisteluun valtioneuvostossa. Maakunnan ongelma johtuu ensisijaisesti siitä, että valtioneuvoston sisäinen valmisteluaineisto laaditaan suomeksi. Työryhmän mielestä asiasta on vaikea säätää lailla ja sen vuoksi ongelmat tulee ensisijaisesti ratkaista käytännön toimenpiteiden kautta. Työryhmä on keskustellut asiasta Ahvenanmaan maakunnan hallituksen asettaman kielikomitean ja valtioneuvoston kanslian EU-sihteeristön kanssa. Keskustelujen pohjalta on laadittu seuraavat ehdotukset:

- Kaikkien valtioneuvostossa EU-asioita valmistelevien jaostojen esityslistat käännetään ruotsiksi.
- Ahvenanmaan tulisi selkeästi ja mahdollisimman hyvissä ajoin ilmoittaa, mitä asiakirjoja tai asiakirjojen osia se tarvitsee käännettynä. Ahvenanmaan edustajien ja ministeriöiden asianomaisten virkamiesten on syytä tarpeen mukaan olla yhteydessä toisiinsa sen selvittämiseksi, mitä asiakirjoja tai niiden osia on välttämätöntä kääntää ruotsiksi. Vastuu mahdollisesta kääntämisestä kuuluu ministeriöille.
- Jos Ahvenanmaan edustaja tarvitsee tulkkausta osallistuakseen jaoston kokoukseen, Ahvenanmaan tulee ilmoittaa asiasta niin pian kuin mahdollista jaoston sihteerille. Jaoston puheenjohtaja päättää siitä, miten Ahvenanmaan edustajan mahdollisuus osallistua keskusteluun Ahvenanmaata koskevan asiakohdan osalta toteutetaan. Jaosto voi esimerkiksi käydä keskusteluja kokonaan tai osittain ruotsiksi, tai jaoston puheenjohtaja tai muu jaoston jäsen voi tehdä yhteenvedon käydystä keskustelusta ruotsiksi. Myös tulkin käyttö on mahdollista, jos Ahvenanmaan edustajan osallistuminen jaoston kokoukseen ei muutoin ole järjestettävissä. Mahdollinen tulkkauksen järjestäminen on ministeriön vastuulla.
- Perusmuistioihin sekä E- ja U-kirjelmiin kirjataan, kuuluuko käsiteltävä asia Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Maakunnan mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua EU:n perussopimustenmuuttamista koskeviin neuvotteluihin

Itsehallintolain 58 §:n mukaan maakunnan hallitukselle on tiedotettava valtiosopimuksia tai kansainvälisiä velvoitteita koskevista neuvotteluista, jos kysymys on maakunnan toimivaltaan kuuluvista asioista. Jos neuvottelut koskevat muuten maakunnalle erityisen tärkeitä asioita, maakunnan hallitukselle on tiedotettava neuvotteluista, jos tämä voi sopivasti tapahtua. Maakunnan hallitukselle on varattava tilaisuus osallistua tässä tarkoitettuihin neuvotteluihin, jos siihen on erityistä syytä.

EU:n perussopimukset eroavat monelta osin tavallisista kansainvälisistä sopimuksista. Suomen tulee parhaansa mukaan välttää tilannetta, jossa Suomi hyväksyy sopimusmuutoksen, jolle maakuntapäivät eivät voi antaa suostumustaan. Tämän vuoksi ehdotetaan, että itsehallintolain 58 §:ään liitetään uusi 3 momentti, jonka mukaan maakunnan hallitukselle on aina – myös silloin kun muutokset eivät kuulu maakunnan toimivaltaan – tiedotettava Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen muuttamista koskevista neuvotteluista. Maakunnalle on lisäksi annettava mahdollisuus esittää kannanottonsa muutosehdotuksiin neuvottelujen aikana. Lisäämällä maakunnan oikeutta osallistua sopimusmuutosten käsittelyyn voidaan ajoissa ottaa huomioon maakunnan kannalta ongelmalliset kysymykset ja siten varmistua maakuntapäivien tulevasta suostumuksesta. Tämä on myös valtakunnan intressien mukaista.

Lisäksi itsehallintolain 59 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että maakuntapäiville on annettava tilaisuus lausua näkemyksensä sellaisista muutoksista EU:n perustuslaista tehtyyn sopimukseen, joihin ei tarvita maakuntapäivien suostumusta.

Maakuntapäivien osallistuminen toissijaisuusperiaatteen valvontaan

Ahvenanmaan maakuntapäiviä on pidettävä EU:n perustuslaista tehdyn sopimuksen toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta annetun pöytäkirjan tarkoittamana lainsäädäntövaltaa käyttävänä alueellisena parlamenttina. Maakuntapäivät eivät kuitenkaan muodosta pöytäkirjan tarkoittamaa kaksikamarisen parlamenttijärjestelmän yhtä kamaria, jolla olisi käytettävissään yksi pöytäkirjan tarkoittama ääni. Tämän vuoksi työryhmä ehdottaa, että itsehallintolain 59 a §:ään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan maakuntapäiville olisi sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa varattava tilaisuus ilmoittaa eduskunnalle käsityksensä siitä, onko ehdotus eurooppasäädökseksi toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Maakunnan oikeus kanteen nostamista EU-tuomioistuimessa koskevaan aloitteeseen

Ahvenanmaan itsehallintolaissa ei tällä hetkellä ole säännöksiä, jotka oikeuttaisivat maakunnan tekemään EY-tuomioistuimessa nostettavaa kantetta koskevan aloitteen. EU-oikeuden mukaan itsehallinto- tai lainsäädäntövaltaa omaavilla alueilla on jäsenvaltioita rajoitetumpi oikeus kanteen nostamiseen EY-tuomioistuimessa. Työryhmä ehdottaa, että itsehallintolain

59 c §:ään lisättäisiin uusi 1 momentti, jonka mukaan maakunnan hallitus voisi tehdä esityksen Suomen puheoikeuden käyttämisestä toimivaltaiselle viranomaiselle. Lisäksi työryhmä ehdottaa, että ulkoasiainministeriö yhdessä oikeusministeriön ja maakunnan hallituksen kanssa laatisivat toimintatapoja koskevat suuntaviivat EU-tuomioistuimessa esille tulevien tilanteiden varalta asioissa, jotka liittyvät maakunnan toimivaltaan ja etujen valvontaan.

4. Työryhmän ehdottamat muutokset Ahvenanmaan itsehallintolakiin

58 §: Kansainvälisiä velvoitteita koskevat neuvottelut	Ehdotus (uusi 3 momentti)
<p>Maakunnan hallitus voi tehdä asianomaiselle viranomaiselle esityksen valtiosopimusta tai muuta kansainvälistä velvoitetta koskevista neuvotteluista.</p> <p>Maakunnan hallitukselle on tiedotettava valtiosopimuksia tai kansainvälisiä velvoitteita koskevista neuvotteluista, jos kysymys on maakunnan toimivaltaan kuuluvista asioista. Jos neuvottelut koskevat muuten maakunnalle erityisen tärkeitä asioita, maakunnan hallitukselle on tiedotettava neuvotteluista, jos tämä voi sopivasti tapahtua. Maakunnan hallitukselle on varattava tilaisuus osallistua tässä tarkoitettuihin neuvotteluihin, jos siihen on erityistä syytä.</p>	<p>Maakunnan hallitus voi tehdä asianomaiselle viranomaiselle esityksen valtiosopimusta tai muuta kansainvälistä velvoitetta koskevista neuvotteluista.</p> <p>Maakunnan hallitukselle on tiedotettava valtiosopimuksia tai kansainvälisiä velvoitteita koskevista neuvotteluista, jos kysymys on maakunnan toimivaltaan kuuluvista asioista. Jos neuvottelut koskevat muuten maakunnalle erityisen tärkeitä asioita, maakunnan hallitukselle on tiedotettava neuvotteluista, jos tämä voi sopivasti tapahtua. Maakunnan hallitukselle on varattava tilaisuus osallistua tässä tarkoitettuihin neuvotteluihin, jos siihen on erityistä syytä.</p> <p><i>Sen lisäksi mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, maakunnan hallitukselle on aina tiedotettava Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen muuttamista koskevista neuvotteluista ja maakunnan hallitukselle on unionissa käytävien neuvottelujen aikana varattava tilaisuus esittää maakunnan kannatukset muutosehdotuksiin.</i></p>

59 §:Kansainvälisten velvoitteiden voimaantulo	Ehdotus (uusi 4 momentti)
<p>Jos valtiosopimus tai muu kansainvälinen velvoite, johon Suomi sitoutuu, sisältää määräyksen tämän lain mukaan maakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa, maakuntapäivien on, jotta määräys tulisi voimaan maakunnassa, hyväksyttävä säädös, jolla määräys saatetaan voimaan.</p> <p>Jos määräys on ristiriidassa tämän lain säännösten kanssa, se tulee voimaan maakunnassa vain, jos maakuntapäivät antaa hyväksymisensä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä, ja veloitteen voimaansaattamisesta säädetään lailla, joka on eduskunnassa käsitelty siinä järjestyksessä, jossa perustuslain 95 §:n 2 momentin mukaan käsitellään lakiehdotukset perustuslakia koskevan kansainvälisen veloitteen voimaansaattamisesta. Jos määräys koskee vain sitä kieltä, jota maakunnan viranomaisten tulee käyttää yhteydenpidossa ulkomaalaisiin tai ulkomaisiin viranomaisiin, lakiehdotus käsitellään eduskunnassa kuitenkin tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.</p> <p>Maakuntapäivät voi valtuuttaa maakunnan hallituksen antamaan 1 momentissa tarkoitetun hyväksymisen.</p>	<p>Jos valtiosopimus tai muu kansainvälinen velvoite, johon Suomi sitoutuu, sisältää määräyksen tämän lain mukaan maakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa, maakuntapäivien on, jotta määräys tulisi voimaan maakunnassa, hyväksyttävä säädös, jolla määräys saatetaan voimaan. <i>Maakuntapäivät voi valtuuttaa maakunnan hallituksen antamaan tässä momentissa tarkoitetun hyväksymisen.</i></p> <p>Jos määräys on ristiriidassa tämän lain säännösten kanssa, se tulee voimaan maakunnassa vain, jos maakuntapäivät antaa hyväksymisensä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä, ja veloitteen voimaansaattamisesta säädetään lailla, joka on eduskunnassa käsitelty siinä järjestyksessä, jossa perustuslain 95 §:n 2 momentin mukaan käsitellään lakiehdotukset perustuslakia koskevan kansainvälisen veloitteen voimaansaattamisesta.</p> <p><i>Jos 2 momentissa tarkoitettu määräys koskee vain sitä kieltä, jota maakunnan viranomaisten tulee käyttää yhteydenpidossa ulkomaalaisiin tai ulkomaisiin viranomaisiin, lakiehdotus käsitellään eduskunnassa kuitenkin tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään.</i></p> <p><i>Vaikka maakuntapäivien suostumusta Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen muuttamiselle ei 1 tai 2 momentin mukaan tarvita, on maakuntapäiville annettava tilaisuus lausua muutoksesta ennen sen hyväksymistä.</i></p>

59 a §: Kansallisten kannanottojen valmistelu	Ehdotus (uusi 4 momentti)
<p>Maakunnan hallituksella on oikeus osallistua valtioneuvoston piirissä Euroopan unionissa tehtäviä päätöksiä edeltävään Suomen kannanottojen valmisteluun, jos päätösvalta asiassa muutoin tämän lain mukaan kuuluisi maakunnan toimivaltaan tai asialla muuten voi olla erityistä merkitystä maakunnalle. Jos maakunnan ja valtakunnan kantoja ei voida yhteensovittaa tämän lain mukaan maakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa, maakunnan hallituksen pyynnöstä maakunnan kannasta on tiedotettava, kun Suomen kannanottoja esitetään Euroopan unionin toimielimissä.</p> <p>Jos Euroopan unionissa tehtävä päätös kokonaan tai osittain koskee Euroopan yhteisön yhteisen politiikan soveltamista Ahvenanmaalla, maakunnan hallitus muodostaa Suomen kannanoton sisällön siltä osin kuin asia muutoin tämän lain mukaan kuuluisi maakunnan toimivaltaan.</p> <p>Maakunnan hallitukselle on tiedotettava 1 momentissa tarkoitettujen asioiden valmistelusta Euroopan unionissa. Maakunnan hallitukselle on myös pyynnöstä varattava tilaisuus osallistua Suomen valtuuskunnan työskentelyyn, kun Euroopan unionin piirissä valmistellaan tämän lain mukaan maakunnan toimivaltaan kuuluvia asioita.</p>	<p>Maakunnan hallituksella on oikeus osallistua valtioneuvoston piirissä Euroopan unionissa tehtäviä päätöksiä edeltävään Suomen kannanottojen valmisteluun, jos päätösvalta asiassa muutoin tämän lain mukaan kuuluisi maakunnan toimivaltaan tai asialla muuten voi olla erityistä merkitystä maakunnalle. Jos maakunnan ja valtakunnan kantoja ei voida yhteensovittaa tämän lain mukaan maakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa, maakunnan hallituksen pyynnöstä maakunnan kannasta on tiedotettava, kun Suomen kannanottoja esitetään Euroopan unionin toimielimissä.</p> <p>Jos Euroopan unionissa tehtävä päätös kokonaan tai osittain koskee Euroopan <i>unionin</i> yhteisen politiikan soveltamista Ahvenanmaalla, maakunnan hallitus muodostaa Suomen kannanoton sisällön siltä osin kuin asia muutoin tämän lain mukaan kuuluisi maakunnan toimivaltaan.</p> <p>Maakunnan hallitukselle on tiedotettava 1 momentissa tarkoitettujen asioiden valmistelusta Euroopan unionissa. Maakunnan hallitukselle on myös pyynnöstä varattava tilaisuus osallistua Suomen valtuuskunnan työskentelyyn, kun Euroopan unionin piirissä valmistellaan tämän lain mukaan maakunnan toimivaltaan kuuluvia asioita.</p> <p><i>Maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvissa asioissa maakuntapäiville on varattava tilaisuus ilmoittaa eduskunnalle käsityksensä siitä, onko ehdotus eurooppasäädökseksi toissijaisuusperiaatteen mukainen.</i></p>

<p><i>59 c §: Kannanotot sopimusrikkomusasioissa</i></p>	<p>Kanneoikeus ja kannanotot sopimusrikkomusasioissa</p>
<p>Valtakunnan viranomaiset valmistelvat yhteistoiminnassa maakunnan hallituksen kanssa Suomen vastausten sisällön vastattaessa Euroopan yhteisöjen komission sellaisiin kannanottoihin, jotka koskevat puutteita jäsenvaltion velvollisuuksien täyttämistä siltä osin kuin velvollisuuksien täyttäminen kuuluu maakunnan toimivaltaan, ja Suomen kannanotot, jotka tällaisessa asiassa esitetään Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa.</p>	<p>Maakunnan hallitus voi tehdä esityksen toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että Suomi käyttäisi puheoikeuttaan Euroopan unionin tuomioistuimessa.</p> <p>Valtakunnan viranomaiset valmistelvat yhteistoiminnassa maakunnan hallituksen kanssa Suomen vastausten sisällön vastattaessa <i>Euroopan komission</i> sellaisiin kannanottoihin, jotka koskevat puutteita jäsenvaltion velvollisuuksien täyttämistä siltä osin kuin velvollisuuksien täyttäminen kuuluu maakunnan toimivaltaan, ja Suomen kannanotot, jotka tällaisessa asiassa esitetään Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa.</p>

